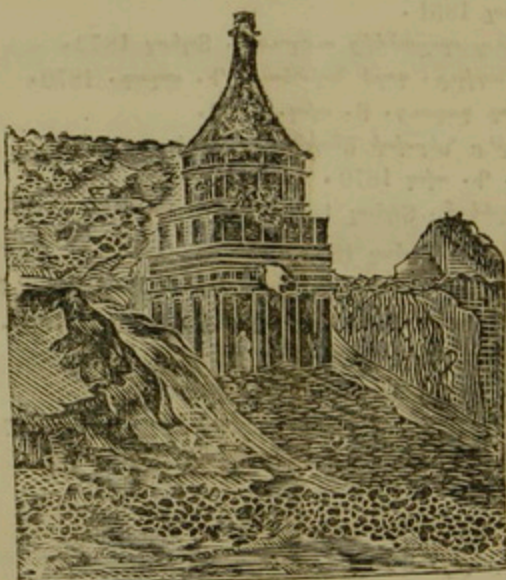

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՌԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐՋԱՆ ՄԻԱՄԵԱՅ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԱԻՄ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

1873

ՅՈՒՅԱԿ ԳՐՈՅ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱՌՈՌՈՅՍ

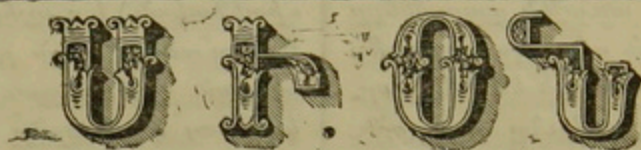
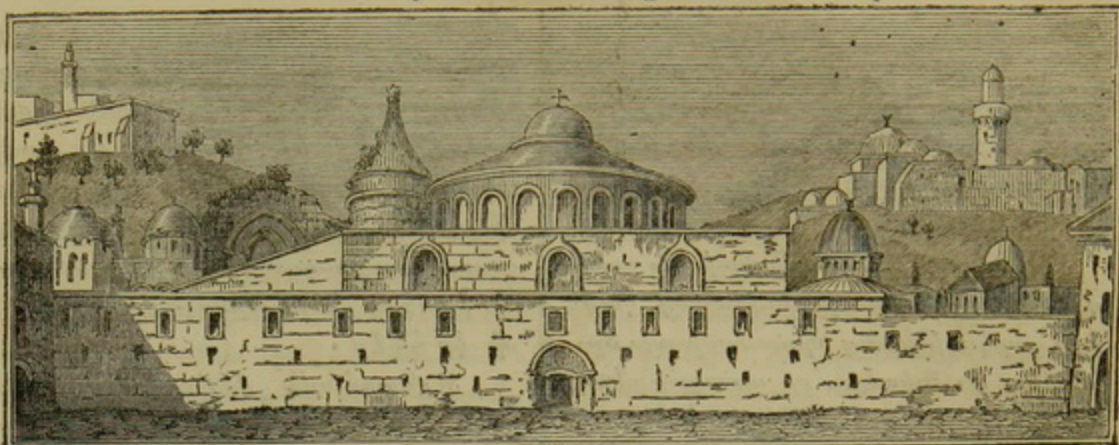
ՍՐԲՈՅ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՅ

ԵՒ ԱՐՅՈՂՈՒԹԻՒՆԻ ՆՈՅԻՆ

Ազնէս, Հայկերնէ՛ ժոխեց Դ Տաճկերէն Յ. Քիւրքենանօթ. տարւոյ 1872.	4	
Աղօթադիրք Աղապան տեղեաց, աշխարհիկ լեզուաւ.	2	
Անուրջք Դ Սէն, ողեաց Մ. Թաթուշ. 1869.	1	20
Առաքինութեան ճամբան, կամ Մենտոր մանկանց, թարգմանեց Տ. Հ. Թ. Ս.	7	
Աւետարան տաճիկ. Ս. Եկեղեցւոյ մէջ կարդացուելիք աւետարաններն են.	30	
Աւետարան լիւրք, Տպեալ 1867.	6	
— Նոյնը կտտարանով. Տպեալ 1867.	12	
— Նոյնը ճաշու. Տպեալ. 1868.	30	
Բանաստեղծութիւն, աշակերտութեանց մէջ. Բ. Տպ. 1874.	1	
Բարաստեղծութիւն Հրատարակման՝ եւ զղջման եւ տառաօտեան երգոց չնորհալ. (')	6	
Գաղիկ վերջին արքայ Հայոց Բաղդաստունի, ողբերգութիւն. Տպ. 1672.	5	
Գործք Առաքելոց, Տպեալ 1867.	6	
Գործք Ոսկեղինիկ Սամուէլ Ռաբբի հրէի. Տպեալ 1867.	3	
Գովաանք. Տպեալ 1867.	3	
Եղիշէ, պատմութիւն վարդանանց պատերազմին ընտիր դործ նախնեաց.	7	
Երևոյթ կրից. Տպեալ 1851.	7	
Երկու խօսք, եկեղեցւոյ պաշտօնէից ուղղուած. Տպեալ 1873.	3	
Երկրմ խաբի, աղօթագիրք, դործ նախնեաց, Դ. տպագ. 1870.	7	
Զանազանութիւն հինգ դարուց. Բ. տպ. 1862.	40	
Ընդհանրական թուղթք Ներսիս Շնորհաւոյ. Տպեալ. 1871.	18	
Թանգարան խրատու. Գ. տպ. 1870.	18	
Թախտի տեսակ տարեկան, Տպեալ 1839. (')	3	
— Նոյնը շարաթական. Տպեալ 1838. (')	2	20
— Նոյնը Ս. Յակոբայ տաճարին մէջ կատարուած թախտներու հաւաք	4	
Թուարանութիւն համառօտ, Ս. Պ. Փաշաղեանցի. Դ տպ. 1869.	3	
Ժամագիրք խոյրադիր. Տպեալ 1866.	20	
Ժամագիրք տաճիկ. Տպեալ 1870.	50	
Խնդիր Ս. Տեղեաց եւ նորա պաշտօնական քննութիւնը, Տպեալ 1871. (**)	6	
Խորհրդածութիւն Ս. պատարագի, դործ նախնեաց. Տպեալ 1842.	10	
Խորհրդատար Ս. պատարագի, Տպեալ 1873.	10	
Կարգադրութիւն առաջնութեան, Տպեալ 1871.	5	
Կենսագրութիւն Բաղդալայ, Տպեալ 1869.	2	
Կտակադիր հոգեւոր բանից. դրեց Արգար Խոնենց. Տպեալ 1853.	6	
Կրթարան Աւետարանական բանից, Դաւ Ա. Սման Պետրոս.	1	20
" " " Դաւ Բ. Ստանրադի.	1	20
" " " Դաւ Գ. Ողբէք Աստուծոյ.	1	20
Համապատմութիւն երկուստան առաքելոց, հանգելով յաւելուածով.	4	
Հաւաքաբանութիւն Քրիստոնէական ուսման. Տպեալ 1873.	4	
Հայկի վերաց. Տպեալ 1852. (**)	6	

ԵՒ ԱՆՈՒԹԻՒՆԻ ՆՈՅԻՆ

Մի՛ անգիտէ՛ք (*) Նոյն գրքին հարաւորապէս ընկած լինելուն
 Ի՛նչ ինչով (*) Բարեւոյն արտաբեր ընկած:

ՏԱՍՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 7.

ԱՄՍԱԳԻՐ

ՅՈՒԼԻՍ 31
1875.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԾԱՂԿԱՔԱՂ ԱՄԵՐԻՔԱԿԱՆ

ՅԱՓՇՏԱԿՈՒԱԾ ԶԷՆՔԵՐ

“ԱՐԴԵՆՆԵՐ ԷՆԿԱՅ, ՂԱՅԴ ԻՆՅ ԴՈՐ” : Ա. ՍԱՄՈՒԷԼ. ԻԱ. 9.

ԴԱՒԻԹ զինքը հալածողներէն
փախաւ. Աշխարհս, բարի մարդ մը
հալածած ատենը, շատ շուտ կը վազէ :
Երկիրը զԴաւիթ բռնելով սպաննելու
կ'աշխատի : Դաւիթ քահանայի մը
տունը երթալով սուր մը կամ նիզակ
մը կը խնդրէ զինքը պաշտպանելու
համար : Քահանան մահացու զէնքեր
գործածելու սովորած չըլլալուն՝ Դաւ-
թին կ'իմացնէ, որուզածը չունէր, սա-
կայն յանկարծ քահանային միտքը
Ժ

Թուր մը կուգայ, որ խնամով պատա-
տուած եւ մէկ կողմը դրուած էր
այն մի և նոյն Թուրը, որ յառաջագոյն
Գողիաթ գործածած էր, և Թուրը վալ
կը բերուի, և մինչդեռ այն սուր շող-
չողուն, յիշատակելի պողոպատիկը պա-
տանքներէն արձակուելու վրայ է,
Դաւթի միտքը կը լուսաւորի յիշելով
որ այն մի և նոյն Թուրն էր, որ ինքը
Գողիաթու գէմ կուռած ատենը ի-
րեն գէմ գործածուած էր և քահա-

հային սրատանքներէն զայն հանած ա-
տենը հաղիւ հաղ Գաւիթ կարող կ'ը-
լայ իւր ձեռքերը հեռու պահել. Գա-
ւիթ իւր ձեռքերը այն հին սուրին
կարկառելով կ'ըսէ. « Արդ նման չի կայ,
չայդ ինչ արդ » :

Այնպէս որ ուրեմն նախ որ ամեն
գիտնական հետազոտութեանց կամ
խուզարկութեանց նկատմամբ այս ճիշ-
մարիտ է : Գիտէք, որ աստղաբանու-
թեան, երկրաբանութեան և ժամա-
նակագրութեան առաջին գտումները
Քրիստոնէութեան դէմ պատերազմե-
լու համար գործածուած են : Աշխար-
հային փիլիսոփայութիւնը իւր քրի-
նութեանցը եւ երկասիրութեանցը
տենեկէն դուրս դառնալ ըսաւ. « Հի-
մայ երկրիս բուն կազմուածքէն եւ
երկնային մարմիններու շարժումէն պի-
տի ապացուցանենք որ Աստուածա-
շունչը սուտ մի է, և թէ մարդոց մէջ
տիրած Քրիստոնէութիւնը կատարեալ
խաբէրայութիւն մի է » : Բարի մար-
դիկները սարսափեցան. հեռագի-
տակները, Լիյոնի թակոյկներն, և
լեբորական ամաններու շարքերը այս
ամենը Փղտացւոց ձեռքն էին : Սա-
կայն որ մը Քրիստոնէութիւնը ինք-
զինքը պաշտպանելու համար ասգիս
անդին նայած ատենը պատահմամբ
այն մի և նոյն հին թուրը տեսաւ, որ
այս հուժկու եւ հսկայ Փղտացիները
ճշմարտութեան դէմ գործածած էին
և ազաղակեց, « Արդ նման չի կայ, չայդ
ինչ արդ » :

Եւ Կոստանթնուս և Գալիլիոս եւ
Քեքէր եւ Իսահակ Նիւթըն յառաջ
դառնալ աշխարհիս ըսին, որ ըստ իրենց
երկրային եւ երկնային խուզարկու-
թեանցը, այն մեր պաշտած Աստուծոյ
վեր իշխող ներկայութիւնը գտած է-
ին, եւ որով հին Աստուածաշունչը
սկսաւ ինքզինքը Քուրանէն, Շէսթէ-

րէն և Զիւտա Վեսթայէն թօթուիլ
որոնցմով ծածկուած էր, և դպրոցակա-
նին դրասեղանին վրայ քիմիաբնին գոր-
ծանոցին մէջ եւ Քրիստոնէին քով
անշարժ և անպատասխանի մնացած էր,
մինչդեռ միջագիշերային երկնից զան-
գաստան աշտարակը 'ի գովեստ նորա
նուիրական ներգաշնակային եղանակ
մի կը հնչէր :

Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը
ըսաւ. « Նիւթըն 'ի յաւիտենից (յա-
ւիտենական) է » աշխարհս միշտ կար,
Աստուած չէ զայն ընողը : Քրիստո-
նէական փիլիսոփայութիւնը իւր եր-
կաթեայ գաւազանը ապառաժներու
կը միտէ և կը գտնէ որ աշխարհս առ-
տիճան առ աստիճան շինուած էր,
ուստի կէտ մը պէտք էր եղած ըլլար,
ուսկից սնոր յառաջագիմնութիւնը
կամ ընթացքը սկսած ըլլայ : Ուրեմն
ո՞վ սկսած է զայն : Եւ այսպէս այն առ-
արկութիւնը յաղթուեցաւ, մինչդեռ
Աստուածաշունչի առջի երեք բառե-
րուն մէջ կը գտնենք որ Մովսէս սբան-
չի ճշմարտութիւն մը ըսած է, երբ
ըսաւ. « Ի սկզբանէ » :

Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը
ըսաւ, « Քու Աստուածաշունչը ամենա-
սխալ գիրք մի է » : Հին Կտակարանին
մէջ եղած կրկին և կրկին անգամ կրեկ-
նուած այն մարտիկ համար ըսուածը
մեծ սխալ մի, յիմարութի մի, գատողու-
թեան դէմ բան է. մարտիկներու գա-
լըտեան մէջ բանակի նման երեւցած
բան մի չի կայ, բանակ մի կը քալէ,
մարտիկները կը թռչին, բանակ մի կար-
գաւ և ետեւէ ետեւ կ'երթայ, մա-
րտիկները անկարգ կերպիւ : Սպասէ ը-
սաւ, Քրիստոնէական փիլիսոփայու-
թիւնը, և 1868 ին այս երկրիս հարա-
ւային արեւելեան մասին մէջ Քրիստո-
նէայ մարդիկները գացին մարտիկներու
արշաւանքը քննելու : Շիտակ զիմացս

նստող մարդիկներ կան, որոնք երկրին այն մի և նոյն մասին մէջ այս մարախներու բանակին գաղուստը դիտած են և գտնուեցաւ որ բոլոր լրագիրները «մարախներու բանակին» վրայօք անգիտութեամբ սկսան խօսել: Ինչո՞ւ չէ, մարախները կ'երևի թէ հրամանատար մի ունին, բանակի մը նման կ'արշաւեն, բանակի մը նման կանգ կ'առնուն: Երբէք սլաք մը աւելի մեծ ուղղուածեամբ մի սլացած չէ, որչափ մարախներու գաղուստը առանց նոյն խակ հովին պատճառաւ մէկ կողմ դառնալու: Եթէ հով ծագի մարախները կ'յնան, և վար խնայէն ետքը նորէն վեր կը բարձրանան մի և նոյն արշաւանայ գիծը բռնելով, ոտք մի անգամ չի զանազանելով: Հին Աստուածաշունչը ամեն ատեն ուղիղ է ուրեմին, երբ մարախներու բանակի նման գաղստեան վրայօք կը խօսի և աշխարհային փիլիսոփայութիւնը սխալ:

Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը ըսաւ. «Լուսոյ նկատմամբ» այդ բոլոր ըստածը թէ լոյսը կաւի մը նման կնքոյն դարձաւ, պարզապէս յիմարութիւն և դատողութեան դէմ բան մի է:

Հին ատենուան աշխարհային փիլիսոփայութեամբ, լոյսը շիտակ ուղղակի կուգայ: Քրիստոնէական փիլիսոփայութիւնը կ'ըսէ. սպասէ քիչ մը և յառաջ դիմելով կը գտնէ որ մթնոլորտը լոյսին ճառագայթները երկրիս բոլորտիքը կը ծռէ կամ կը կորէ բառաւ բառ ըսելով, «Ինչպէս որ կաւը կնքոյն:» Նորէն Աստուածաշունչը ճիշդ է, աշխարհային փիլիսոփայութիւնը նուրէն սխալ է:

«Ո՛հ» կ'ըսէ «Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը, Յովրի գրքին մէջ գրուած աշխարհիս հիմնարկութեանը նկատմամբ եղած բոլոր այն ակնարկութիւնները պարզապէս յիմարութիւն

մի է:» «Ուր էիր կ'ըսէ Աստուած երբ աշխարհիս հիմքը կը հաստատէի»: Աշխարհ հիմքը չունի: Քրիստոնէական փիլիսոփայութիւնը գալով կը գտնէ որ, «Հիմնարկութիւն» թարգմանուած բառը աւելի աղէկ խոշոր կամ փոշի թարգմանուել պէտք էր: Ուստի հիմայ տես թէ երբ որ ուղիղ կերպիւ թարգմանուի, ինչպէս պիտի կարգացուի. «Ուր էիր դուն երբ երկրիս փողակները կամ խողովակները հաստատուցի»: Ուր է փողակ կամ խողովակը, Աստուծոյ ձեռքը կամ արին է խողովակ մը, որուն մէջ որ և իցէ աշխարհ մը դառնալու համար բաւական ընդարձակ է:

Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը ըսաւ. Յեսուին Արեւը և Լուսինը կեցնել տալը ի՞նչ անտեղի պատմութիւն մի է, եթէ աշխարհս երկրորդական վայրկեան մի կեցած ըլլար ամբողջ տիեզերքը իւր օրինաւոր ընթացքէն պիտի ելէր: «Կեցիր» ըսաւ Քրիստոնէական փիլիսոփայութիւնը, ոչ, այդչափ մի շտապեր: Աշխարհս երկու շարժում ունի—մէկը իւր առանցքին վրայ, միւսն ալ արեւին բոլորտիքը: Հարկ չի կար որ զանոնք կեցնել տուած ատենը, երկու շարժումները եւս կենային, միայն մէկը, այսինքն աշխարհիս իւր առանցքին վրայ դառնալը կեցնելը բաւական էր: Պատճառ մի չի կար կարծելու թէ ինչո՞ւ երկրիս շարժումէն դադարում մը ամբողջ տիեզերքը պէտք էր անկարգել կամ օրինաւոր ընթացքէն շեղեցնել Յեսու ճիշդ, և Աստուած ճիշդ էր: Անհաւատութիւնը ամեն ատեն սխալ է, գիտեմ որ սխալ պիտի ըլլար: Շնորհակալ եմ Աստուծոյ որ ժամանակը եկած է երբ Քրիստոնէայք որ և իցէ գիտնական խուզարկութիւններէ հարկ չ'ունին վախնալ:

ձշմարիտը այս է որ կրօնքը և գիտութիւնը յաւիտենական բարեկամութեան համար ձեռք ձեռքի զարկին, և երկրաբանութիւնը որչափ խորունկ փորէ, և աստղաբանութիւնը որչափ բարձր սաւառնի, մեղի համար լաւագոյնն է : Տէր Յիսուսի Քրիստոսի բանակը աշխարհիս գիտութեան գիտանոյններուն վրայ յարձակելով յաղթանակեց և ամենաբարձր աշտարակներուն վերայէն խաչին դրոշակը ծածանել սկսաւ, և Քրիստոնէութիւնը այս գիշեր Աւսանիի և Ուօշինիթի գիտարաններէն իւր ձեռքը դէպ ՚ի գիտնական զէնքերուն կը կարկառէ գոչելով, « Ա՜րդ նշմանը չե՛կայ, զայդ ինչ քոյր » :

Այսօր կէս օրէն ետքը Հերշէլի վերայօք կը կարգայի, որ հեռագիտակով մը մէտեօրայի մը նայած ատենը, երբ որ հեռագիտակին երեսը եկաւ այնչափ լոյսը զօրաւոր էր, որ իւր աչքերէն հեռացնելու պարտաւորեցաւ : Եւ ճիշդ մի և նոյնը եղած է որ շատ աստղագէտներ գիտանոց մը դացած և միջագիշերային երկինքը նայած են և Տէր Աստուածը վեթխարի աշխարհի մը միջոցով անոնց տեսութեանը փայլած ջղացած է և ուսեալ մարդը աղաղակած է. « Ո՞վ եմ ես, կորսուածքս, պիղծս, Ողորմէ Տէր Աստուած ամենակարող » :

Նորէն կը նկատեմ որ աշխարհիս ճանապարհորդելու համար ունեցած միտումը, որն որ բարոյականի և կրօնքի հակառակ էր, մեր կողմը գալու վրայ է, Այն մարդը որ Երկրով երթալու աւտենը գողերու մէջ ինկաւ, շատ մը ճանապարհորդներու նշանակը կամ օրինակն էր : Շատ մը մարդիկնէր կան որ իրենց բնիկ աեղը դանուած ատեննին խիստ ուղիղ ընթացքի տէր մարդիկնէր են, բայց անկէց դուրս երթալուն իրենց սրտիւր յափշտակել կուտան

և իրենց բարի ունակութիւնները կը գողցնեն : Շատ քիչ մարդիկ կան որոնք տեղափոխութեան մի ճնշման կամ բռնութեան կարող են տանելու : Ծո. վեղերեայ տեղի մը մէջ վեց շաբաթը շատ մարդիկնէր դատապարտած բարոյապէս մեռցուցած է : Հին ատենը Աստուած մարդոց առուտուրի համար ճանապարհորդելը արգիլեց, այն բանին ապականիչ աղդեցութեանը պատճառաւ : Շատ մը բաւական մարդիկնէր հիմայ ալ մէկ տեղէ միւս տեղ տեղափոխութեան ունեցած աղդեցութեան չեն կրնար դիմանալ : Ոմանք, որոնք Պրութինի մէջ Կիւրակին սուրբ պահելու մասին խիստ կանոնաւոր եւ հաստատուն կ'երեւին, երբ Ապանիս գտնուին, միշտ Կիւրակի օրերը յլամարտութիւնը տեսնելու կ'երթան :

Պշատոն բսած է, որ քաղաք մը ծովին տասը մղնէն աւելի մերձաւորութեամբ պէտք չէ շինուիլ, որպէս զի մի գուցէ վաճառականութիւն ընելու փորձութեան մէջ ինկայ : Սակայն աշխարհիս ճանապարհորդելու այս միտումը, որն որ բարւոյն հակառակ էր, մեր կողմը բերուելու վրայ է : Այս շոքեկառքերը ինչու մեր Աստուածաշունչները պէտք չեն տանելու : Այս շոգենաւները մեր քաղաքիները պէտք են փոխադրելու : Այս նուաստիները, որոնք աշխարհիս շուրջը քաղաքէ քաղաք կարշաւեն, Քրիստոնէական Բեթելներու պէտք են դարձուիլ եւ դուրս երթալով հեթանոս աղգաց մէջ զՔրիստոս քարոզեն : Ռօպենսօնի և Թհօմսօնի և Պրքհարտի վերագառնալէն և մեղի Սելովամի և Կաիառնաուումի և Երուսաղէմի վրայօք խօսելէն և մեղի Քրիստոսի քարոզած շուշաննէրուն և Պօղոսի նաւաբեկութիւն կը բրած ծովափին եւ Յորդանանու անցած հոսանքներուն և ընկղմեալ Եգիպտոս

տալուց տատանած դիտներուն, Կարմիր ծովուն ափանց վրայօք խօսելէն ՚ի վեր՝ Աւետարանները գեղեցկութեամբ և ազդեցութեամբ անհունապէս բազմապատկուած են :

Մարդուն մէկը բաւ . Սուրբ Երկիրը անհաւատ գայի և Գրիստոնեայ դարձայ : « Սուրբ Երկիրը երթալու համար երկաթուղի չենելու գազափարին չեմ հակառակիր, կը փափաքէի որ ամբողջ աշխարհս կարող ըլլար երթալ Գողգոթան և Բեթղէհէմը տեսնելու » : Եթէ հիմայ ջորեւ պաններու վճարելիս մեզ ձեռք չի տար . սակայն երբ շոգեկառք ըլլայ, գուցէ Կոստանդնուպօլսէն Յսպպէ, տոմսով մը առնելը ձեռք տայ և այս կերպիւ Սուրբ Երկիրը տեսնելու երթանք : Հոն թող Գրիստոնեայները ճանապարհորդեն : Աստուած յաջողութիւն տայ շոգեկառաց, և այս գիշեր խորունկ ծովուն վրայէն բաբախող շոգենաւին աւաջնորդէ, անոր լուսափայլ լուսիցը, փոսփորային հետքին վրայէն որ նոր գահաւոր այլքէ գահաւոր ալ լիք ալեկոծեալ Տիբերեայ ծովուն վրայ քայլեց : Ճաբոնցիները ծովուն կողմէն մեղի գալով մեր քաղաքակրթութիւնը կը տեսնեն և մեր Գրիստոնեութիւնը քննելով և վերագառնալով բոլորը կը սլատմեն, որուն վրայ Ճաբոնի կայսրութիւնը կը սկսի տատանիլ, մինչեւ որ Յիսուս իշխէ մինչեւ ուր որ Արեւն իւր յաջորդական ճամբորդութիւնները կ'ընէ, և այն հրազէնը որով անհաւատ ճանապարհորդը Արաբացի ձիուն և անապատի շնագայլին հետ մարտնչած էր, Եկեղեցւոյն յանձնուեցաւ և մենք մեր ձեռքերը գէտ ՚ի յայն կարկառելով կը գոչենք . « Ա՜րդ նման չէ իայ, զայդ ինչ գոր » :

Աշխարհիս ուսմանց և ճարտարախօսութեանց մասին ալ այսպէս եղած

է : Ժողովուրդը բաւ, « Կրօնքը՝ կունանց համար շատ աղէկ է, մանկանց համար շատ աղէկ է, բայց ոչ թէ մարդերու համար » : Այսու ամենայնիւ Գրիստոսի բանակին արձանագրութեանը մէջ անցած երաժշտութեան մէջ Մօզարթը և Հէնսլը ունինք . Գանովայ և Միլիւ Անձելօ՝ քանդակագործութեան մէջ . Բաֆայէլ և Բէյնօլտս՝ պատկերահանութեան մէջ . Հարվէյ և Պերհայր՝ դեղագիտութեան մէջ . Քօուբը և Սքօթ՝ բանաստեղծութեան մէջ . Կրօթիրս և Պլք՝ քաղաքագիտութեան մէջ . Պոլ և Լէյպնից՝ փիլիսոփայութեան մէջ . Թճօմաս Չալմերս և Ջօն Մէսն՝ աստուածաբանութեան մէջ :

Աշխարհային ամենէն պոյճառ և գեղեցիկ գրուածքները բոլորն ալ Աստուածաշնչական տխրութեամբ կը վաւիւրն : Մերակոյտական բանասացութեանց և գրագէտներու ճառերուն մէջ Մինայն կ'որոտայ և Գողգոթայն աղերսանօք կը հրաւիրէ, և Սելավամի ջուրերը կ'եռան : Սամուէլ Լ . Սօթհարտ պալատի և ծերակոյտի սենեակներուն մէջ հզօր մէկն էր, այսու ամենայնիւ իւր ամենամեծ ճարտարխօսութիւնը այն օրուան համար պահեց, երբ Բրինսթրի մէջ գրական ընկերութեան սկզբին՝ Աստուածաշնչի գեղեցկութիւնը և վեհութիւնը պաշտպանեց, Դանիէլ Ուէպըսթըր Հէյնը կըսէ ատենը չէր որ իւր գլխաւոր սրահները ընդունեց, ոչ ալ երբ իւր ճարտարախօսութեանը թնթախօսները Պնքրօի Բլքոյն, այն Ամերիկայի յեղափոխութեան տատանող Մինային վրայ սկսաւ օրտացնել . հասկա, այն օրը երբ համբաւաւոր Կիրարտի կտակի դատին իւր սէրը Գրիստոնեական կրօնքին համար ցոյց տալով զԱստուածաշունչը գովաբանեց : Միւս

կողմը գտնուած ճարտարախօսութիւն և ուսումը մեր կողմը եկած է : Ուր է Կիպոյնի պատմական գրիչը : Ուր է Բօպէս բիւրի թուրը : Ասոնք Աստուծոյ գտնին համար յաւիտականեցան : «Ասոր նմանք չի կայ, զայդ ինչ ասար» :

Այս օրուան մէջ խիստ կ'անձկալին որ մամուլը և բանախօսներու բեմը Քրիստոնէութեան կողմը գտնուէին, սակայն փորագրչին գանակին և պատկերհանին մատիտին անտես կը լամբ : Հնագէտը կ'երթայ պատկերաւից նկարներու աւերակները կը տեսնէ, կամ Թէբայի եւ Նինուէի եւ Պօմպէյի քանդակուած սիւները կը քննէ և ետքէն մեղի հին արհեստներուն անքարոյականութիւնը վրայ խօսելու համար ետ կը դառնայ : Եւ իրօք հիմայ միայն արհեստապէս ընտիր սեպուած քանդակագործական և պատկերհանութեան օրինակները, որ աւերակներու մէջ կը գտնուին, տեսնելու անվայել կամ անյարմար ըլլալով բանալիի ներքեւ կ'զուլուած են : Պօղոս առաքեալ ինչպէս պէտք էր զգացած ըլլալ արդեօք երբ այն անմարդութեց մէջ տեղը կեցած, որոնք Կորնթոսի պատերէն, քարայտաւանդներէն և շուկաներէն իրեն վրայ սեւեռած կը նայէին, և ինքը անմեղ և արդար Յիսուսը կը քարոզէր :

Աշխարհիս արհեստը պղծութեան յանցանաց և մահու կողմն էր : Աւելի առաջ երթալով վերջի օրերս Վատիկանը և մայր եկեղեցիները կրօնական պատկերներով լեցուած էին : Աշխարհիս թիւեանները Բաֆաւէները, և ճիւղութոնները պատառի և եկեղեցւոյն պատերուն վրայ «Յիսուսի Քրիստոսի մը կրտսէրութիւնը» և «Տիրոջը ընթրիքը» և «Խաչելութիւնը» և «Յարութիւնը» և «Վերջին դատաստանը» գրին : Սակայն բոլոր այս պատկերները նախա-

պաշարման պատճառ եղած էին :

Խեղճ և տգէտ բարեպաշտներ գալով կը խաչակնքեն զիրենք, իրենց համբիւնները կը համարեն, բուլբուր կ'առնուն, նկարուած պատերը կը նային և եկեղեցիէն դուրս անհաւատ և չի վերկուած կ'երէն : Հենրիկոս Ը. անմարդութիւն համար Սուրբ Մօրգեղեցիկ պատկերը ինչ աղղեցութիւն ունէր : Լօրտ ձէֆրիսի անիրաւ դատաւորին համար վերջին դատաստանին պատկեր մը ինչ էր : Անուրբ Նէրօնին համար Յորդանանու մէջ մկրտութեան պատկեր մը ինչ աղղեցութիւն ունէր : Աշխարհիս արհեստը դեռ եւս նախապաշարման և մահու կողմն է : Սակայն այս հիմա փոխուելու վրայ է : Քրիստոնեայ պատկերհանը հիմա Հռովմ կերթայ պատկերներուն կը նայի և իւր Ամերիքական ուսարանը այս հին վարպետներուն ունեցած յատկութիւններէն կամ յաջողակութենէն հետը կը բերէ : Քրիստոնեայ եկեղեցական պաշտօնեայն Վենետիկ կ'երթայ «Քրիստոսի խաչելութեանը» կը նայի և իւր Ամերիքացի բեմը կը վերադառնայ, Փրիչին չարչարանաց վրայ այնպիսի կերպիւր մը խօսելով, որ երբէք անկից առաջ ըսած չէր :

Հետաքրքիր ճանապարհորդը Հռովմ կ'երթայ և Բաֆաւէի վերջի դատաստանին պատկերին կը նայի : Արտասուելու կը սկսի և պանդոկը իւր սենեակը կը վերադառնայ և կ'աղօթէ Աստուծոյ, որ այն օրուան պատրաստէ զինքը, երբ

Թիբիի նման յիսուսած

Բոյալաւ երկէն պիտի գալարի :

Մեր կիրակնօրեայ լրագիրները և պատերը «Եգիպտական պալատին մէջ Յովսէփու» «Գուբին մէջ Դանիէլին,

«Հոգին մէջ Ահաբբի» «Նաւաբեկութեան մէջ Պօղոսին և «Խաչելութեան վրայ Քրիստոսի» պատկերներովը զարդարուած են : Աղօթելու վրայ ծընրադրած Սամուէլին մէկ պատկերը ձեր զաւակներուն համար բարեպաշտութեան վրայ լսուած քսան քարոզներէն աւելի նշանակութիւն ունի : Արհեստաւորին ձեռքը նկարուած Քրիստոսի մէկ նայուածքը ձեր զաւակաց համբերութեան վրայ ըսուած յիսուն քարոզներէն աւելի ազդեցութիւն ունի : Աշխարհի գեղարուեստը Քրիստոսի համար գործածուելու վերայէ : Թ՛հօրեօլունսի քանդակիչ գործին եւ Կհիւլանտաճօղի մատիոր ինչ եղան . ճշմարտութեան համար չի յափշտակուեցան : «Արդ նմանը չի կայ, լայր ինչ գործ» :

Նայնպէս կը նկատեմ նաեւ գործ և առտուրի սրամտութեան և յաջողակութեան մասին : Քրիստոս երկրիս վրայ եղած ատենը անոր հետեւող ժողովուրդը մեծ մասամբ ընկերական դիրք մը կամ վիճակ մը չունէր : Ամբողջ Առաքելոց մէջ միայն մէկ անձ մը կար բնականապէս նշանաւոր : Յովնէսի Արեմաթացին այն ապառաժին մէջ մեռեալ Քրիստոսի համար բացած խռոչովը միթէ իր շահը վրտանգի ներքեւ ձգեց :

Փոքր Ասիոյ վաճառականաց մէջ քանի՜ հոգի Քրիստոսի բարեկամութիցոյց տուին : Ոչ մէկը : Երբոր Պետրոս Յոսպէ եկաւ . Սիմօն անուենով կաշի բանողը մը քով կեցաւ : Քրիստոսի աւնունը Հռովմէական փոխանակարանին և կամ Կորնթոսի վաճառանոցներուն մէջ ինչ ազդեցութիւն ունէր . ոչինչ, ոչինչ :

Ժամանակին զլսաւոր մարդիկները չ'ուզեցին որ Քրիստոսի հետեւողներուն մէկը ըլլալով իրենց զգօ-

նութեան կամ խելացութեան համբաւը վտանգի ենթարկեն : Հիմայ այս ամենը փոխուած է : «Այսօր մեր մեծ քաղաքներուն ամենահզօր մարդկանց մէջ Քրիստոնեայ վաճառականներ և Քրիստոնեայ սեղանաւորներ են, և եթէ վաղը առեւտրական ժողովին մէջ մէկը ելլալով Քրիստոսի անունը վատահամբաւել ուզէ, անմիջապէս լռեցնել կուտան զանի և կամ դուրս կը փոքնաւեն : Մեր Քրիստոնէութեան համար բոլոր գործողներուն առաջին կարգին մէջ այսօր Քրիստոնեայ վաճառականներն են : Եւ աշխարհիս ձեռնարկութիւնները ուղիղ կողմը գալու վրայ են :

Քանի մը տարի առաջ կտակով կալուած մը ձգուած էր, որուն բոլոր եկամուտը անհաւատ գիրքեր տալով եկուել կը մոխուէր : Կերպիւ մը իրենք փոխուեցան և այն կալուածքին բոլոր եկամուտը քարոզական խնդրոյն կը մոխուի :

Մամուլներու մէջ ամենէ ընտիր շինուած մամուլ մը անհաւատական յորդորներ կամ գիրքեր տպելու համար շինուեցաւ : Սակայն հիմա այն մամուլը Աստուածաշունչ տպելէ զատ ուրիշ բան չունէր : Կը հաւատամ որ ատեն պիտի գայ, երբ վաճառականական ընկերութեան մէջ Քրիստոսի ձայնը ամեն ձայներէ աւելի զօրաւորը պիտի ըլլայ : Եւ Թարսիսին նաեւրը ընծաներ պիտի բերեն և Սաբայի թագուհին իւր փառքը և արեւելքի իմաստունները իրենց կնիքովը և խունկը պիտի բերեն : Այս գիշեր այս քաղաքին գործի մարդիկներուն վրայ կը նայիմ և կը բերկրիմ՝ այն ակնկալութեամբ, որ իրենց սրամտութիւնը, յաջողակութիւնը, եւ տաղանդը քիչ ատեն ետքը Քրիստոսի ծառայութեան պիտի բերուի և այն ատեն ամենահզօր գործի մը պիտի ըլլայ, «Արդ նմանը չի կայ, լայր ինչ գործ» :

Արդ՝ եթէ ինչ որ ըսած եմ՝ ճշմարիտ է : Ուրեմն ի կորուստ վհատութեան : Եթէ գիտութիւնը ուղիղ կողմը, և աշխարհիս ճանապարհորդելու միտումը ուղիղ կողմը, և աշխարհիս ուսանողութիւնը ուղիղ կողմը և պատկերհանութիւնը ուղիղ կողմը, և աշխարհիս գործի սրամտութիւնը և յաջողակութիւնը ուղիղ կողմը ըլլայ . Քուկդէ, ո՛վ Տէր, թաղաւորութիւնը :

Ո՛հ, կարգի անցէք ուլ բոլոր ժողովուրդներ : Մեծ, Վ, սեմ, բան մի է այսպիսի բանակի մէջ գտնուիլը և Քրիստոսի պէս հրամանատարէ մը առաջնորդուած այսպիսի յաղթութեան մը ճամբուն վրայ գտնուիլը : Եթէ ըսածներս ճշմարիտ են, այն ատեն Քրիստոս այս աշխարհէս որեւիցէ արժէք ունեցող բաները հաւաքելու վրայ է, և աշխարհիս վրայ անորմէ դուրս բան մի չի պիտի մնայ, բայց միայն աղբը, դիրար : Մենք ապստամբ եղած ենք, սակայն հիմայ արքայական աթոռէններդութեան յայտարարութի մի յառաջ կը խաղայ ըսելով, «Ո՛վ որ կ'ուզէ, թող գայ» : Որչափ երկարատեն ալ թափառած ըլլաք, որչափ մեծ ալ եղած ըլլան ձեր յանցանք-

ները, «Ո՛վ որ կ'ուզէ թող գայ» : Ո՛հ, երանի թէ այս գիշեր բոլոր այս ունկրնդիրներս Քրիստոսի կողմը, Քրիստոսի բանակին կարգին մէջ, կարող ըլլայի բերել եւ գգալ որ այս դռնէն դուրս Յիսուսի թշնամի մի չի պիտի ելլէր : Ո՛հ, անիկա սիրող Յիսուս մի է : Անիկամարդուս ամենէ հաւատարիմ բարեկամն է : «Անիկա սրջափ բարեգութ է, սրջափ սիրող, սրջափ համակրող : Զեմ իմանար թէ ինչպէս կրնաք անորմէ հեռու կենալ : Եկէք հիմայ և անոր ձեռն մատուցած ողորմութիւնը ընդունեցէք : Ո՛հ, տեսէք զանի, երբ իւր փրկիչութեան բազուկները կարկառելով կըսէ . «Նայեցէք ինձի, ուլ աշխարհիս բոլոր ծայրերը և փրկուեցէք, վասն զի ես Աստուած եմ» : Այս ընտրութիւնը պէտք էք ընել, թող հոս գրտնուող իւրաքանչիւրը այս ընտրութիւնը ընէ, և այն ատեն կամ ջուրերու ընթացքը տնկուող ուռենւոյ ծառ մը պիտի ըլլաք և կամ հովէն քշուած մը զեղ մը :

Dr. T. DE WITT
TALMAGE

ԾԱՂԿԱՔԱՂ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Վ Ս Տ Ա Հ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

ԱՌԱՌՈՏ մը կամուրջի մը վրայ՝ կայնած էի
Եւ ջրոց հեղեղին գլորել սահելը կը գիտէի
Երբ յանկարծ ջրին մէջ
Դժբաղդ ճանճ մի ինկաւ :

Զուրին երեսը լողացող ձուկերը
Ուտելու բանի մի կը նայէին
Եւ կարծեցի որ դժբաղդ նորատի միջատը
Անպատճառ անոնց կեր պիտի ըլլար :

« Խեղճ միջատ » գոչեցի խղճալով
Փորձութիւններդ եւ վաանգներդ կը վիտան ,
Քանզի թէ որ կերուելէ խուսափիս
Խեղդուելէ չես կրնար ազատիլ » :

Հազիւ թէ այս վճիռս արտասանած էի ,
Եւ ահա սիրոց հրեշտակի մը նման
Վարը ջրոց վերայ տեսայ ,
Որ վերէն տերեւիկ մը իջաւ :

Գետակին վերայ սկսաւ սահիլ գնալ
Որ հէգ պզտիկ ճանճին տապան մի եղաւ
Որ շուտով նորէն ցամաք վերանալով
Իւր թաց թեւերը չորնալու համար զնվիւռին տարածեց :

Ո՛հ , քողար էր հոգւոյս փախացող ճշմարտութիւնը ,
Թէ մահկանացուք պէտք չեն երբէք յուսահատելու ,
Վասն զի Անիկա որ միջատի մը հոգ կը տանի
Իւր զաւակներուն համար անշուշտ աւելի պիտի հոգայ :

Եւ երբ որ մեր կարճատես տեսլեան
Խուսափելու ճամբայ կամ կերպ մի չ'երեւիր ,
Թող վտահ ըլլանք , վասն զի երբէք չ'անկալած ատենիս
« Մեր Հօրը օգնականութիւնը մեզի մերձ է » :

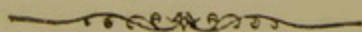
Տ Է Ր Ը Պ Ի Տ Ի Հ Ո Գ Ա Յ

Թէ նեղութիւնք մեզ յորձակեն
 եւ վտանգներ ահաբեկեն ,
 Թէ բարեկամք բոլոր թողուն
 եւ միանան ոտիքն ամէն .
 Ապահովող մեզ կայ բան մի
 Որ Սուրբ Գիբորը կը խոստանայ
 Թէ ինչ որ ալ մեզ պատահի
 “ Տէրը անշուշտ պիտի հոգայ ” :

Թռչունք առանց շտեմարանի
 Կամ համբարի կը սնանին .
 Թող ուրեմն մենք ալ սորվինք
 Յուսալ Տիրոջ վասն մեր հային
 Իւր Սուրբերուն ինչ որ պէտք է
 Երբէք Տէրը չը պիտի զանայ
 Երբ բացայայտ գրուած է թէ ,
 “ Տէրը անշուշտ պիտի հոգայ ” :

Մաւերուն նման կարելի է
 Վտանգաւոր խորերուն մէջ
 Խիստ տառանկիմք ալիքներէ ,
 Բայց մեր կորուստն կարելի չէ
 Թէպէտ ալիքն եւ փոթորիկքն
 Զայրացնէ չոր սատանայ
 Վստահ խոստում մի մենք ունիմք
 “ Թէ Տէրը միշտ պիտի հոգայ ” :

Մենք ալ նման Աբրահամու
 Տիրոջ կոչման հնազանդած
 Մեր ուր երթալն չի գիտնալով
 Սուրբ հաւատքով դիմենք յառաջ .
 Քանզի թէեւ օտարներ ենք
 Բայց մեզ բարի առաջնորդ կայ ,
 Որուն յուսալ միշտ պէտք ենք մենք
 “ Թէ Տէրն անշուշտ պիտի հոգայ ” :

Ա Ն Ս Ի Ա Լ Ա Ռ Ա Զ Ն Ռ Ր Դ

Իբանց հեռուն, դուն կասկած,
Քանզի Փրկիչս ինձ մերձ կայ
Եւ անպատճառ օգնութեանս
Շուտով պիտի երեւնայ.
Օն ուրեմն աղօթեմ
Եւ ինձ համար նա պիտ' գործէ
Քրիստոսի հետ կը նաւեմ
Ինչո՞ւ վախնամ փութորկէ:

Թէեւ ըլլայ մութ ճամբաս
Երբ առաջնորդս անի է
Հնազանդիլն է իմ սարսափս
Եւ զիս հողալն անորն է.
Եթէ ցամբին ջուրերն
Եւ մէկէ մը յոյս չըլլայ
Անշուշտ անոր ըսած խօսքն
Տեղի պիտի ունենայ:

Անոր անցեալ բարիքներն
Կարգիլն զիս մտածել
Թէ պիտ' թողու որ վիշտերն
Վերջապէս զիս ընկղմել.
Ամեն մէկ քաղցր յիշատակ
Որոնց վրայ երբ մտածեմ
Տիրոջ իզձն ցոյց կ'ուտայ
Զիս փրկելու վիշտերէն:

Քանի որ ինձ պատահածն
Բարեոյս պիտի գործակցի
Ինձ համար քաղցր է դառնն
Եւ դեղն անուշ ըմպելի.
Թէեւ հիմակ ցաւ կ'զգամ
Բայց պիտ' դադրի քիչ ետքէն
Եւ ո՛հ, ինչ քաղցր է յայնժամ
Յաղթողին երգն երգելն:

Ճ Շ Մ Ա Ր Ի Տ Ե Ղ Ի Ր

ՀԱՄԱՐՁԱԿԷ՝ ճշմարտութիւնը խօսելու
Մի հոգի ըներ կշտամբանքէ
Սուտերը երբ կը յայտնուին իբրեւ լոյս
Այտերդ ամօթն պիտի ներկէ :

Համարձակէ՛ ճշմարտութիւնը խօսելու
Սուտ մը մեղքդ չպիտի ծածկէ
Անոր ձեան պէս ճերմակ դրոշակն պարզէ
Իբրեւ մարդ մի պատերազմէ
Թէեւ աշխարհս քեզ նախատէ :

Համարձակէ՛ ճշմարտութիւնը խօսելու
Ճշմարտութիւնն միշտ է աղէկն
Ինչ որ ըլլայ կը թեթեւնայ սրահսութիւն
Խոստովանուած ժամանակէն :

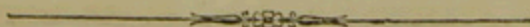
Համարձակէ՛ ճշմարտութիւնը խօսելու
Եւ խրատէ սիրով ընկերդ
Թէեւ պատճառն յանցանքն ծածկելն է մէկուն
Սուտ խօսելու մի մտածեր :

Համարձակէ՛ ճշմարտութիւնը խօսելու
Թէեւ քեզ ցու իսկ պատճառէ
Ճշմարտութիւնն թէեւ խիստ ալ փորձուի
Պիտ' փաստիկի և պիտ' յաղթէ :

Համարձակէ՛ ճշմարտութիւնը խօսելու
Արդ գիմարենն աղէկ է
Ապա թէ ոչ յայտնուելով բոլոր քու
Այտերդ ճակատդ պիտի ներկէ :

Համարձակէ՛ ճշմարտութիւնը խօսելու
Ճշմարտութիւնն ամօթ չ'գիտէ
Մի հոգար ինչ աշխարհս վրադ կը մտածէ
Թող դովէ կամ պարսաւէ :

Թարգմանեալ
Յովհ. Թ. Տաճկաձէւան :

Ն Ա Մ Ա Կ

Ա. Պ. Ս. Մ.

Ձեր գրաւոր աշխատութիւններէն « Մանկավարժական քարտիչ-ասանքներ մեր մէջ » անուն տետրակն , զոր նուէր զոկած էիք , ստացայ , կարգացի , մխիթարուեցայ և ահա՛ շնորհակալութիւնս կը մատուցանեմ Ձեզ հրապարակաւ :

Երկար տարիներու յաջորդութենէ զինի Դուք կը յիշէք Ձեր բարեկամն , Ձեր մտաց ծնունդն նուէր զոկելով : Թէ՛ նուէրն և թէ՛ նուիրողի բարեկամական անմուտցութիւնն հաւասարապէս փրկելի են :

Ես յարգ լսած չ'էի , որ Դուք Եւրոպայէն դարձած և Ներսիսեան Դըպրոյին Տեսուչ կարգուած էք . Ձեր տետրակէն իմացայ : Մանօթ չ'էի Ձեր մանկավարժական կրթութեան ոգւոյն կամ ուղղութեան , Ձեր տետրակի պարունակութեամբ ծանօթացայ : Տեղեակ չ'էի նմանապէս Ձեր դէմ զինուած յուզումներուն , այն եւս տետրակէն գուշակեցի : Ձեր նուէրն ինձ համար շատ բան պարզեց , թէ՛ եւ աւելի անաղտ պիտի լինէր ստացած գաղափարս , եթէ Ձեր « Դպրոցական Սահմանադրութիւն » անուն տետրակն ևս ձեռքս հասած լինէր :

Կը յուսամ , վաղ կամ անագան , այն եւս ստանալ և ծանօթանալ Ձեր տեսչական վարչութեան ձեւին և եղանակին :

Ձը գիտեմ , որչափ ժամանակէն ՚ի վեր Տեսչութեան պաշտօն կը վարէք , բայց ինչպէս կ'երեւի , ընդգիմութիւն չուն շուտով յուզուած է Ձեր դէմ և սորա պատճառն թերեւս այն է , որ Ձեր տեսչական պաշտօնավարութեան

Ծրագիրն փութով գրական հրապարտելը հանած էք և առիթ տուած , որ առանց Ձեր դատարարական ոգւոյն խորը թափանցելու՝ ուղղակի Ձեր գիւրը գատեն :

Արդէն Ձեր պաշտօնն մի պատեւրազմն էր տգիտութեան դէմ նոյն իսկ Դպրոցի մէջ , մի պատեւրազմ եւս գրական հրապարակի վերայ յարուցած էք Ձեր դէմ , որով ՚ի հարկ է կրկնապատկուած է Ձեր պաշտօնի ծանրութիւնն : Եթէ պարբերական հանդէսներն աջակցէին , թերեւս թեթեւութիւն լինէր Ձեզ , բայց ինչպէս կարելի է աջակցութեան սպասել , քանի որ իմաստակութիւնն տակաւին աւելի քաջալերներ ունի քան իմաստութիւնն :

Որ կողմն դառնայիք , զիմադրութիւնն անխուսափելի էր , վասն զի Ձեր մանկավարժական ուղղութիւնն , ինչպէս կ'երեւի Ձեր տետրակէն , անհնարին էր , որ զիմադրութիւն չ'ունենար : Պատմական փորձերն արեւու պէս ցոյց կը տան , որ ուր որ կրօնական — բարոյական զարգացման ջանքեր եղած են , այն տեղ միշտ զիմադրութիւնն աւելի գրգիռ և զայրոյթ ստացած է : Այս գրգիռներն այնպիսի տարօրինակ երեւոյթներով կը ներկայանան , որ մարդ կը շուարի , կը յուսահատի և տեղի կը տայ : Շատ անգամ զիմադրութիւն կը տեսնուի նաեւ այն մարդիկներէն , որոնց բուն պաշտօնն էր կրօնական — բարոյական զարգացման սպասաւորել :

Ի հարկ է այս ամենը նախադուշակած էք Դուք և այնպէս Ձեր գործն սկսած : Ուստի Ձեր նախատեսութիւնն մի մեծ պաշար է Ձեր արիութեան և անվատութեան : Մանկավարժական գիտութիւնն ինքնին մի զինուորութիւն է , և ո՛վ որ զինուորուած և

առարկել էր լաճ է՝ անշուշտ կ'անխաւ
կշռած է և թշնամեցն զօրութիւնն :
Այն զինուորութիւնն , որ մեծ նպա-
տակ ունի , այն զինուորութիւնն , որ
մարդկութիւնն անբարոյականութեան
և տգիտութեան գերութենէն աղա-
տելու համար կը մարտնչի , այն զի-
նուորութիւնն յաղթէ թէ՛ յաղթեալ
հաշակուի , դարձեալ յաղթանակի
իւրն է . վասն զի մէք կը հաւատամք որ
բարին անպարտելի է , երբ և իցէ յաղ-
թութիւնն միշտ բարութեան կողմն
է : Գարեբ կ'անցնին , տարիներ կը հո-
լովին , գիտութեան և քարոյականու-
թեան շահատակներն վերքեր կընդու-
նին , կ'անարգուին , իրենք կ'անցնին ,
բայց իրենց պաշտած սկզբունքն չ'անց-
նիր , չ'անհետիր , չը մեռնիր :

Այն ուսման նուիրական տաճա-
րին մէջ , ուր այժմ տեսչութեան պաշ-
տօն կը վարէք Գուք եւ ուր սնած
և զորդացած է իմ մանկութիւնս ու
պատանեկութիւնս , այն տաճարին մէջ
մի երեկոյ , զոր պիտի չը մոռնամ եր-
բէք , վարժապետական նորահաստատ
Խորհրդոյ մէջ , ուր ներկայ էին նաեւ
քանի մի ազնիւ և բանիբուն Հոգա-
բարձուք , երբ խօք բացուած էր կըր-
թութեան վերայ , եւ երբ ես , կրօ-
նական — բարոյական եւ ֆիզիքական
դաստիարակութեան վերայ իմ գա-
ղափարս աւելի պարզ կերպիւ բացատ-
րելու համար , ասացի , « Աստուած ար-
դէն մարդս հոգւով և մարմնով ստեղ-
ծած է և կրթութեան մէջ անշուշտ
երկունս եւս ուշադրութեան առնե-
լու է , Արարչի նպատակին համեմատ
ուղղութիւն տալու համար » վարժա-
պետներէն մին սոսկալի կերպիւ զայ-
րացաւ Աստուծոյ անունն տալու հա-
մար , քանի մի սանձարձակ խօսքեր
արտասանելով իմ դէմ . Ես լռեցի ,
վասն զի այն ականջներն , որ Աստու-

ծոյ անունն լսել չէին ուզեր , իմ խօս-
քերս երբէք պիտի չը լսէին , թէ եւ
ջանայի բոլոր ճիգս թափել զինքն հա-
մոզելու համար : Զարմանալին այս է ,
որ վարժապետական Խորհրդոյ մէջ
Աստուծոյ անունն չը լսելու համար
ականջներն խցող և զայրացող անձն ,
որ թերեւս ուսումնականութեան մեծ
նշան կը համարէր եւ կը յոխորտար ,
այժմ կը լսեմ որ վարդապետ ձեռնադ-
րուած է և Աստուծոյ բանին քարոզ-
կարգուած : Եւ աւելի զարմանալին այն
է , որ նոյն անձի սանձարձակութեանն ,
թերեւս նպատակաւ , պաշտպան հան-
դիսացողի զաւակն այժմ սատար կը
հանդիսանայ Ձեր աշխատանոց հրա-
տարակութեանն , որոյ պարսենակու-
թեան մէջ կեդրոն և նպատակ բռ-
նուած է Կրօնական — Բարոյական կըր-
թութիւնն :

Այս կամիմ ասել , որ յուսահատե-
լու չ'է բնաւ . այսօր հարք կը հալա-
ծեն , վաղն որդիք պաշտպան կը հան-
դիսանան :

Խօսքս մասնաւորելով պիտի ասեմ ,
որ Ներսիսեան Դպրոցն շատ տարբեր
օրեր տեսած է . շատ դէպքերու հան-
դիսարան եղած է : Ժամանակ եղած
է , որ դաստիարակութեան նպատակէն
դուրս ընթացից մէջ գտնուած է . Ժա-
մանակ եղած է , որ կրօնական — բարո-
յական , մտաւորական և ֆիզիքական
դաստիարակութեան նշոյլներ արձա-
կած է . Ժամանակ եղած է , որ հոգին
հալածուելով լոկ ձեւաբանութեան
տեսարան եղած է :

Տասն տարի է , որ ես ամենեւին
տեղեկութիւն չունիմ այդ դպրոցի
մասին , և այսօր միայն Ձեր ընծայէն
կ'իմանամ , որ Գուք Տեսուչ կարգուած
էք : Ուրախ եմ Ձեր տեսչութեան մա-
սին և կը փափայիմ որ յարատեւու-
թիւն ունենայ : Վասն զի եթէ յարա-

տեւութիւն լինի , արդիւնաւորութիւնն անկասկած է : Այս մասին գեղեցիկ գրաւական է Ձեր տետրակն , որով սիրտ ունեցողն կարող է Ձեր սիրտն ղգալ , կրթութեան բուն նըպատակն հասկացողն՝ կարող է Ձեր նպատակն շոշափել :

Մի դաշտի ընդարձակութեան ամբողջութիւնն տեսնելու համար՝ խիստ բարձր տեղ կանգնելու է : Մի գրռուածքի իմաստներէն ամբողջութիւն կազմելու և մտաց առջեւ պատկերացնելու համար՝ նպատակի բարձրութենէն դիտելու և նայելու է : Նպատակն գրռուածքի տեսակէտն է : Ձեր գրռուածքի տեսակէտն է Կրօնական-Բարոյական զարգացումն , սրտի և ղգացմանց ազնուացումն , հոգեկան կենաց զարթուցումն ու զօրացումն , որոց մէջ է և մարդոյ ճշմարիտ ուրախութիւնն ու երջանկութիւն : Ամեն ուսմունք այս նպատակին մէջ պիտի կեդրոնանան . բնութեան և մարդոյ ուսումն Աստուծոյ ուսման պիտի առաջնորդեն : Այս մեծ նպատակէն արտաքոյ դաստիարակութիւնն կարող չէ ունենալ թիւյլ հիմնաւոր նպատակ :

Եւ այս նպատակն այնչափ վսեմ է , որ իւր վսեմութեան մէջ կը պարուհանէ արդէն առնչութիւն և կարեւորութիւն ամեն ուսմանց և գիտութեանց : Անհնարին է որ այս նպատակն լիովին հասկացողն միակողմանի դաստիարակութեան սպասաւոր և ջատագով լինի , ինչպէս կամին նկարագրել զՁեզ՝ Ձեր քննադատներն , անտեսութեան տալով այն գեղեցիկ բացատրութիւններն , որովք բացատրած էք բովանդակ ուսմանց կարեւորութիւնն մի գլխաւոր նպատակի համար :

Գիտեմ՝ անշուշտ , որ Ձեր տետրակն ղրկելով ինձ քննութեան կըրտասէլք , քան թէ այսպիսի մի նա-

մակի , բայց անկեղծութեամբ կ'ասեմ , որ Ձեր նպատակն այնքան գրաւեց զիս , որ ես մոռացայ մասնաւոր թերութիւններն , որոնք նպատակի ընդարձակութեան մէջ կ'անհետին : Թող այլք գիրն քննելով միտթարուած լինին , իսկ ես՝ ամբողջ պարտանակութեան սգին ղգալով և սիրելով :

Մ . Վ .

Ժամանակի ունգործողիւնը մեր իրաւասիւրէն ասիւնէն մեծն է , ինչպէս որ նորա իրաւորողիւնը մեր շահերո՞ւ գլխաւորն է :

Ա .

Ժամանակը բարիքներով լի հեղեղատ մի է , որ կ'ուգայ շուտով կը սահի ու կ'երթայ : Անոնք որ արթուն են անոնք որ քաջ և ժիր են , այս հոսանքի մէջէն շուտով իրենց բարիքները կը փնտռեն կը գտնեն , կ'առնեն , եւ մշտնջենասպէս կը վայելեն :

Իսկ անոնք որ ծոյլ են , ժամանակի արժէքը չը ճանաչելով , կը քնանան : Կ'ուգայ ժամանակը ու կերթայ , սակայն նոքա կը շահեն ոչ ինչ :

Մեր օրերը որք մեզ հաշուով տրւած են , անոնք ժամանակի նշխարները են , որք իրարու ետեւէն կը սահին կ'երթան մէկ մը եւս ետ չը դառնալու սրայմանաւ , սակայն այն օրերու մէջ մեր պարապ և անգործ անցուցած ժամերու եւ ժամանակի հաշիւները ինչպէս կարգադրելու եմք , մեր կենաց օրերու հաշուատետ-

րի մէջը : Քանզի այն ժամերը մեզ
գործելու համար արուած են , եւ ոչ
անգործութեան :

Մեր քնացած ժամերը մեզ բնաւ
արդիւնք չեն բերեր , այսպէս ալ մեր
անգործութեան գտտապարտած ժա-
մանակները , սակայն մեզմէ պահան-
ջուած այս միջոցներու բարիքները ուր-
կէ՞ ձեռք բերելու կրնամք յուսալ :

Մարդուս համար ամէն բանէն ա-
ւելի թանկագինը եւ հազուագիւտը
ժամանակն է , որ կորսնցունելէն յե-
տոյ , անկարելի է ձեռք բերել կրկին :
Քայց ամսոս որ մենք զայն շատ
աժան գնով եւ երբեմն իսկ ձրի կը վա-
ճառեմք մեր բարեկամներուն , մեր
հաճոյքներուն եւ մեր ծուլութեանը :
Եւ ցաւովին այն է որ մեր մահուան
օրերու մէջ հազիւ կրնամք զգալ այս
մեծ կորուստը :

Կորսուած հարստութիւն մը աշ-
խատութեամբ կարելի է կրկին ձեռք
բերել , կորսուած գիտութիւն մը կըր-
կին աշխատութեամբ եւ ուսմամբ կա-
րելի է ստացուիլ , այսպէս ալ կոր-
սուած առողջութիւն մը կարելի է ըս-
պեղանիքներով եւ ժուժկալութեամբ
կրկին ստացուիլ , բայց ժամանակի
կորուստ կարելի չէ վերստին ձեռք բե-
րել , հետեւաբար նորա վնասը ան-
գարմանելի է :

Ժամանակը կ'երթայ այլ եւս ետ
չի գառնար , եւ ամեն բանը կը յափը-
տակէ ու իրեն հոսանքներու հետ կը
տանէ եւ յաւիտենական անդունդնե-
րու մէջ կը թաղէ , իսկ մեր գործերը
եւ նոցա յիշատակները այս նախճիրէն
ազատ են , զի նոքա յաւիտենան յիշա-
տակ պիտի մնան մեր ապագայ սերուն-
դոյը , ինչպէս որ մեր նախնեաց գոր-
ծերը եւ նոցա յիշատակները մեզ յա-
ւերժական յիշատակ մնացին :

Ուրեմն լու խորհելու եմք թէ ,

ինչպէս յիշատակներ ձգելու եմք , որ
մշտնջենաւոր չարօրինակի տգեղ պատ-
կեր մը չը մնայ մեր յետագայ սերնդոյ
յաւէտ յիշատակութիւնը :

Եթէ կ'ուզեմք մեր ձգած յիշատա-
կը բարի առաքինի եւ մեր անուան փա-
ռաց պատկը լինի , պէտք է , որ մեր
ժամանակի մէջ սերմանած հունդե-
րը անխառն եւ անարատ լինին չար ու
բոմներէն :

Ժամանակի բարւոք կիրառութիւ-
նը անհատները անդորր ապահով եւ
երջանիկ կրնէ , ազգաց առաջգիմու-
թիւնը հսկայաքայլ առաջ կը վարէ ,
եւ զտնոք առհասարակ կերջանկացու-
նէ , եւ աշխարհին բարի օրինակներ
կ'ընծայէ :

Բ .

Յառաջագիմութիւն ազգաց , ի-
րենց անհատներու գործունէութենէն
եւ ժամանակի բարւոք կիրառութենէն
կախումն ունի :

Ազգի մը գոյութիւնը իւր անհատ-
ներու համախմբութենէն կը գոյանայ :
Եւ ազգի մը յառաջագիմութիւնը նոյն
ազգի անհատներու ժիր գործունէու-
թենէն եւ խորհրդոյ եղանակէն կա-
խումն ունի :

Զի երբ անհատներու գործունէ-
ութիւնը , առաքինութիւնը , մտաու-
րական , բարոյական եւ նիւթական
կեանքը ըսւ վիճակի մէջ է , նոցա ա-
ռաջագիմութիւնը անընդհատ եւ հըս-
կայաքայլ առաջ կ'երթայ , այս առա-
ջագիմութեան բարիքները անհատնե-
րէն բղխելով հաւաքածու միութիւն
մը կը կազմեն , եւ այս միացեալ բար-
եաց հովանաւորութեան ներքեւը ա-
զատ խաղաղ եւ երջանիկ կ'ապրի ազգի
ամբողջութիւնը :

Ազգի մը երջանկութեան տարեբեքնե-

րէն մինն եւս նոյն աղբի պարտուց և իրաւանց լու ճանաչումը ըմբռնումը և գործադրութիւնն է :

Երբ այս երեք յատկութիւնը կու-
նենայ աղբ մը , և 'ի գործ կը գնէ ,
հաւասարակէս խաղաղ եւ ապահով
կ'ապրին իշխանը և իշխուողը և բա-
րեպէս կը կառավարուին : Քաղցր և
սրտի յօժարութեամբ կ'աշխատեն ,
հասարակաց բարիքը իրենց բարիքնե-
րէն նախադաս կը համարեն , իրենց
բարեաց իրականութիւնը և ապահո-
վութիւնը հասարակաց բարւոյն մէջ
կը տեսնեն , և այս բարի նպատակի
մէջ նոյա վաստակը միշտ բեղմնաւոր
և արդիւնաշատ կը լինի , ոչ ոք է չեն
մնասուիր , վասն զի իրենք ոչ զքի վը-
նասած չեն , խոհեմութեամբ կը վա-
րուին իրենց ամեն գործառնութեանց
մէջ , խնամք և ղեւելութեամբ կ'ար-
տասանեն իրենց մտաց բացատրիչ բա-
ռերը զի մի գուցէ , վիրաւորիչ թու-
նաւոր բառ մը եւս խառնուած տես-
նեն իրենց քաղցր և համոզիչ իմաստ-
ներու հետ , որք փոխանակ չինելոյ կը
քանդեն :

Սքա սիրով կը միանան իրարու ձե-
ռընտու և գործակից կը լինին հասա-
րակաց բարւոյն համար , եւ միութիւն
կը գործեն ինչ որ պէտք է , փոյթ չէ
իրենց թէ ուրիշները ինչ կ'ընեն , այլ
կը խորհին թէ իրենք ինչ ըրին , ինչ
արդիւնք առաջ բերին , և ապագայի
մէջ ինչ պիտի ընեն յօգուտ բնկերու-
թեան և 'ի փառս իրենց անուան :

Այսպիսի աղբաց , որք ամեն պարտք
և իրաւունք լու գիտեն և 'ի գործ կը
գնեն , սոցոս իշխանութիւնը հասարա-
կաց է , բարիքը հասարակաց է , փառք
և պատիւ հասարակաց է :

Իշխանը գոհ կը լինի իւր փառա-
ւոր անունով , զորն որ հասարակաց
ձայնը տուաւ իրեն , իբրեւ նորա փա-

ռաւոր և աղբաշէն սքանչելի գործոց
և խորհրդոց վարձատրութիւնը , հա-
տարակութիւնը կը փառաւորուի իւր
գործերով և հիանալի օրէնքներով որք
կայրին անգամ կրնան ուղղեցոյց լինիլ
անխոտոր ընթանալու : Այսպիսի ըս-
քանչելի օրէնքներու անաչառ գործա-
դրութիւնը հասարակաց անկողմնա-
կալքութիւն կը յանձնէ , այն արդարա-
սէր խոհեմ և բաղմահմուտ փորձա-
ռու հիօթեաց դատաւորին , որ ամեն
բանին ուղղութեան աջք կը նայի , ա-
նաչառապէս ամենք մի աջք կը տես-
նէ , պարտք և իրաւունք իրարու հետ
չի շփոթեր ճշմարտութեամբ կը վըճ-
ռէ , արդարութեամբ կը դատէ , եր-
կիւղածութեամբ կը վճարէ ամեն գոր-
ծերը :

Այսպիսի ձեւի մը տակ օրէնք չափ
կը գնէ ամեն չափազանցութեանց , և
ժողովուրդը կը հնազանդի օրինաց վըճ-
ռոյն , իրաւունքն չի տար մէկէն պա-
հանջել և առնել միուսէն այն բանը ,
ինչ որ իւր իրաւանց սահմանէն
դուրս է :

Բռնաբարել չի տար մէկին , ինչ որ
նորա արդար իրաւունքն է , այսպիսի
ուղիղ կանոններով վարւող և գործող
ժողովուրդները և աղբերը իմաստու-
թեամբ եւ հեռատեսութեամբ կը
անտեսեն և կը տնօրինեն իրենց գոր-
ծերը , շուայութեան խոյս կ'ուտան
զի գիտեն այս աւուր շուայութիւնը
վաղեան թշուառութիւնը կ'արտադ-
րէ , ուստի անհրաժէշտ պէտքէն ա-
ւելի բան մը չընեն : Ինչպէս որ ուրի-
շի վաստակն ու սեպհականութիւնն
իրեն չէ , այսպէս եւս իւր վաստակն
ուրիշին չէ , ազատ իրաւասութիւն
ունի իւր ունեցածին վրայ , խնամք
կը պահէ բարեպէս կը անտեսէ , ոչ
զրկողութեան կողմը երթալով և ոչ շե-
ռայութեան անդունդ գլորելով , կը-

նայ վերահասու լինիլ թէ , աշխատութեամբս առաջ բերած վաստակս եթէ այսօր չուայեմ , վաղը գուցէ , չը յաջողեմ կրկին ստանալ եւ թերեւս թշուառութեանց ի թշուառութիւնս կը գլորիմ և ընկերութեան մէջ յոռի անդամ նկատուիմ :

Կառավարութեան այս եղանակին մէջ տրտուեց, բողոք , զրկողութիւն անիրաւութիւն չեն կրնար մուտք գտնել , այլ միայն բարի նախանձ մը ամենուն սիրտն կը շարժէ , չէ թէ ինչ շու ասո օք , այս ինչ բարեաց հանգիստեալ համար , այլ թէ , իրենք եւս աշխատին անկէ աւելի գերազանցելու համար :

Ահա՛ այս եղանակաւ , այս ընթացքի մէջ ապրող և կառավարուող ազգերը և ժողովուրդները , հանգիստ , ապահով , խոհեմ բարի և առաքինի բարի մարդ և բարի քաղաքացի երջանիկ ապրելով նախանձելի օրինակ մը կուտան աշխարհին , իրենց վարուց և կենցաղավարութեան անմահ յիշատակները դարուց ի դարս պայծառ կը փայլին : Եւ նոցա գործերը ապագայ սերնդոցը ուղղութեան մէկ մէկ գործնական դասեր կը մնան ի յիշատակ իրենց անուան անմահացութեան :

Գ .

Ազգաց և ժողովրդոց յետադիմութիւնը և քայքայումը անհատներու ծոյլ և անգործութենէն առաջ կուգայ թշուառ յետեւութեամբ :

Երբ ազգի մը և կամ ժողովրդի մը անհատները ծոյլ են և անձնասէր ու զանազան մղութեանց ենթակայ եւ կիրքերուն գիւրի , այն ազգը՝ ազգաց կարգէն ջնջուած կը համարուի , վասն զի ծուլութիւն , կիրք , մղութիւն և

անձնասիրութիւն այնպիսի անբուժելի և անդարմանելի հիւանդութիւններ են , որք ազգութեան միութեան մէջ մուտք գտնելով անոր կապերը կը փաւցունեն և կապականեն , զայն քայքայելով իրարմէ կը լուծեն , անոր գոյութիւնը կը կորսնցունեն , և անունը ազգաց անուններու դասէն կը ջնջեն :

Այսպիսի անհատներէ ծագումն առած ազգի մը միութիւնը , միշտ խռովեալ եւ յուզեալ վիճակի մէջ է , խորհուրդը անզօր և փոփոխական է . գործերը կաղն ի կաղն և անհաստատ , կարծիքները եւ միզբունքները ապարդիւն կերպով իրարու կը յաջորդեն , առանց բան մը արտադրելու կը մարին ու կ'երթան :

Այս ազգի անհատները փոխանակ իրենց ուղղութիւն մը տալու , կառավարութեան ձեւը , իշխանութեան եղանակը և օրէնքները յաճախ կը փոփոխեն , սակայն արդիւնք մը չեն ըստանար , վասն զի սխալմունքները , չէ թէ կառավարութեան ձեւին , իշխանութեան եղանակին եւ օրէնքներուն մէջն է , այլ անհատներու մէջն է , ասոնցմէ աւելի իրենք զիրենք փոխելու են , որ չեն փոխուիր :

Օրէնք եւ իշխանութիւն չէ թէ մարդուս չունեցածը կուտայ , այլ ունեցածը կը պաշտպանէ , երբ իրենք չունին , օրէնքէն և կառավարութենէն ինչ առնելը կը յուսան զայն փոփոխելով , ո՛չ ապաքէն իրենց ձիրքերու փոխակերպութեան մէջն է իրենց վրնառածը :

Այսպիսիները իրենց պիտոյքը հագալու ջանքերը , իրենցմէ աւելի ուրիշներէն կը սպասեն , որ սխալ է , զի երբ մէկը իրեն համար չի հոգար , ինչ կարելի է ուրիշէն իւր պիտոյքն սպասուել . մինչ գործելու գործարանները առողջ վիճակի մէջ են , Ուրիշէն

աղետութիւնն սպասելը անկարողներուն իրաւունքն է միայն : Գործունէութիւնը կեանք է, իսկ անգործութիւնը մահուն պատկերն է : Այն ազգ, որ չի գործեր, անաշխատ ապրիլ կուզէ, նորա կեանք տաղտկալի է, վասն զի նորա յուսարու յօժարութիւնը կը մեռնի, յաղթելու փափաքը կը մարի, ինքն անգործութեան դատապարտուած, կը նմանի այն անշարժ լճակին որ շաքունակ հիւանդութեան տաղտուկները բուրելէ և մարդիկ մնասելէ զատ ուրիշ բան մը չունի :

Այսպիսի ազգ մը երբ կեանքն անաշխատ, խորհուրդն անհաստատ օրինաւորութեան հետեւած կրնժանայ, հոն փոխանակ օրինաց՝ կամք և խելութիւնը կը թագաւորէ, փոխանակ դատաւորի կիրք կը տիրապետէ, ալ անոր մէջ միութեան ոգի, շինիչ սէր, խոհմութեան նշոյլ, ազատ և հաւատարմարդ, ուղղութիւն և կանոն մի փնտռեր, այլ ատելութիւն, նախանձ, ռիս, բռնութիւն, զոչաքաղութիւն, դատաստանաց թիւրութիւն, բողբ, տրտունջ, կիրք, հայհոյանք, նղովք, անէծք, թշուառներու խումբեր, զրկեալներու դասեր, իրաւունք և արդարութիւն բողբներու շարքեր, ողբ, լալ, վասն զի հոն օրէնք չի կայ, արդարութիւն չի կայ, ուղղութիւն չի կայ, ճշմարտութիւն չի կայ, նորա խորհրդականները անխորհուրդ, դատաւորները աչառու և իմաստակ, իշխանները փառասէր, ինքնասէր և կամահաճ, առհասարակ տգէտ և անգործ :

Այս դրութեան մէջ մոլութիւնները փոխանակ առաքինութեանց փոխելու, իրենց տեսակի մէջ կը քաջաւերուին : Արքերը կը շոյուին, մասնաւոր բարիքներ, ընդհանուր բարեաց

տեղը կ'անցնին, անխորձները և անգործները բազմահմուտ և գործունէից ամուսններու վրայ կը բաղմին : Չարիքներով բարիքներ կը յուսան, չը սերմանած հնձել կուզեն, անտարբեր և անգործ, և միշտ ուրիշներէն յուսացող Այսպիսի ազգի մը, իշխանութիւնն խորխուլ է, հիմունքն քայքայման վիճակին հասած :

Երբ օգնական ունի, օգուտ չունի, զօրք ունի, ղէնք և զօրութիւն չունի, իշխան ունի, աղքեցութիւն չունի, խորհրդական ունի, խորհուրդ չունի, բարեկամ ունի, բարիք չունի, անհատներ ունի, գործ չունի, աղքութեան անուն ունի, նորա ոգին և պահանջ չունի : Ասոնք յայտնի նշաններն են այն ազգի գլորման և անկանգնելի կործանման, և ոչ ոք չէ սորա պատճառ, այլ միայն ինքը, զի իրմէն ծնան չարիք եւ իւր անհատներու անգործութիւնը բերուայս աղէտն ու թշուառութիւնը :

Խորին վարդապետ
Միլիարեան :

Մեր իենաց ապահովութեան ամենակարեւոր պէտքերէն, մէկն ալ ինչպիսիւն է :

Երբ մարդիկ իրենց կայտառ հասկի մէջ ծնողաց գործնական դպրոցէն դուրս կ'ելլեն, և կը սկսին խորհիլ մը տածել եւ տնօրինել իրենց առնելի և մերժելի գործերը, և կ'որոշեն իրենց աշխատութեան եղանակը և միջոցը : Երբ կը սպասարատուին մտածել և հագալ իրենց ներկայ և ապագայ երջանկութեանց և թշուառութեանց աղբիւրներու վրայ, մտատանջութիւն մը զիրենք կը յուզէ, և տարակուսեալ կը

մնան շատերը երկու ճանապարհաց
վրայ: Վասն զի կիրքերը և դատումնե-
րը իրարու դէմ ելելով զիրար նուա-
ճել և յաղթել կուզեն: Այս միջոյն
է, որ մէկ հարուածով ոմանք յաւի-
տենական անգունդներու մէջ կը գլու-
րէ, ոմանք բարի մարդ և բարի քաղա-
քացի ընկերական աշխարհին օգտա-
կար անդամ, պարկեշտ եւ առաքինի
ու մշտնջենապէս երջանիկ կ'առնէ:

Այս ալեկոծութեան վտանգաւոր
ժամանակի մէջ մեր ծնողաց բարի
խրատներուն, խելացի եւ փորձառու
վսեմ եւ ազդու խորհուրդներուն,
պատմութեան մեղ բերած անցեալ փոր-
ձերուն, մեր լրաց և տեսած մարդկանց
կենցաղավարութեան գործնական դա-
սերուն, բաւ ուշադրութիւն դար-
ձունելու եմք, և անոնք մեզ օրինակ
առնելով խորհելու եմք թէ ի՞նչ ե-
ղանակաւ և ուրիշ սկսելու եմք մեր
գործերը, և ի՞նչպէս արդիւնաւորե-
լու եմք, և ի՞նչ պէս տնօրինելու ու
մատակարարելու եմք մեր վաստակնե-
րը, որ շուայութեան, զեղխութեան,
յուամոլեւտ վատնողութեան չի մատ-
նուին: Արտիճեալէ կենաց այս ջրմանի
մէջ, հաղարաւոր հաճոյքներ և հեշ-
տութիւններ կը ներկայանան մեր մի-
տաց և աչքի տեսութեանը, որոց ա-
մենն մեզ հաճելի եւ առնելի կը դա-
տուին, սակայն երբ հասուն խորհրդ-
գով զանոնք քննութեան կ'առնումք,
կը տեսնեմք որ նոյա մեծ մասը մեր
անգին օրեքու և ժամանակներու յա-
փշտակիչներն են, մեր նիւթական եւ
բարոյական կենաց եւ մեր գանձերու
սպառիչներն և թշնամիներն են, և մեր
կենաց դաւաճաններն ու մեր մշտնջե-
նաւորապէս թշուառ ապրելու պատ-
ճառներն են: Փանի քանի մարդիկ կե-
նաց այս վիճակի մէջ իրենց հաւատա-
լով շուտութիւնը կորսնցողցած, զո՛հ ե-

ղած են այս մօլութեանց:

Ասոնց գէմը վաստակի արժէքը
ճանաչելը և խնայողութեամբ ասրիլը
մեծ նպաստ կը գործէ: Վասն զի մարդ-
կանց գլխաւոր պէտքերէն մէկն եւս
խնայողութիւնն է որ շուայութեան
դէմ պատուար մի է: Ի՞նչ օգուտ է չա-
րաչար աշխատելէն և շատ վաստակելէն,
երբ աննախատես մարդիկ իրենց ան-
բաւ հարստութիւնները շուայութեան
հեղեղին հոսանաց առաջ կը ձգեն, զորս
ովիկանոսի անգունդներու մէջ տանե-
լով կընկղմէ, ընդնոսին և իրենց վար-
կը համբաւը և երջանիկ կեանքը:

Խնայողութիւնը որ ընկերական գոր-
ծերու բարւոյ կարգադրութեան ունի է,
ամեն աստիճանի մարդկանց ալ անհրա-
ժեշտ պէտք է: Վասն զի մեր կենաց
ապահովութիւնը, մեր հանգիստ ու
երջանիկ ապրելու միակ միջոցը այս
պէտքէն կախումն ունի:

Այն անձինք, որ իրենց կենաց մէջ ի-
րենց դէմ ելելիք դէպքերը, պատահա-
րները, ձախորդութիւնները կրնան քիչ
շատ նախատեսել, նաեւ կրնան խորհիլ
թէ չէ թէ միայն ներկայի մէջն է իրենց
կենաց պիտոյից պէտք, այլ աւելի ա-
պագայի մէջ, ինչպէս իրենց ձախոր-
դութեան, հիւանդութեան, ծերու-
թեան, մանուաւնդ իւրեանց ընտա-
նեաց, եւ փոքր զուակաց ապագայի
պիտոյքը երբ խոհուն խոհացողու-
թեամբ ՚ի նկատի կ'առնուն, նոքա
բնաւ չեն յանդգնիր այս զորաւոր մի-
ջոցի ետեւէն չ'երթալ:

Իսկ ընդհակառակն այն անձինք,
որք ապագան չեն մտածեր կամ փա-
ռամուլութենէ յաղթեալ և կամ տգի-
տութեան մշուշներով միտքը չըճա-
պատեալ և կամ բուռն կիրքերէն յաղ-
թեալ, ապագայի մէջ իրենց դէմ ել-
լելիք գոյաւորութիւնները եւ այլն
ասոնց հետեւութիւններու վրայ չ'են

խորհրդ , միտի լոկ բնազդմամբ իրենց հաճոյից ետեւէն ինկած , կը շաղկեն , կը վառնեն իրենց ունեցածը , և ամենքը սպառելէն զինի յետին թշուառութեն թակալէ կը լինին , և որ աւելին է կը սկսին փոխառութիւնները տոկոսաւոր պարտքեր ընել , յոյսերնին ապագայի ցնորքներու հետ կտպած , աղէտալի հետք մը կը թողուն ՚ի մնաց ալոց ՚ի թշուառութիւն իւրեանց ընտանեաց , և ՚ի նախատինս և յարհամարհանս իրենց անձին :

Քանզի այսպիսիները երբ իրենց ապագայ յոյս ՚ի ղերեւ ելած կը տեսնեն , միւս կողմէն վարկերնին կտորած , ոչ որ այլ եւս իրենց չի հաւատար , և չի օգնէր , արդէն պարտապահանջները իրենց տուած գումարները եւ նոցա տոկոսները կը սրահանջեն , ներկայ պէտքերը ևս միւս կողմէն զինքը կը նեղեն , ընտանեկան խաղաղութիւնը կը խռովի , ինքը յաշա ամենուն տուելի կ'երեւի , յետ այնորիկ բանտ կադանք նախատինք արհամարհանք վիշտք եւ տառապանք շտո անգամ յուսահատական մահ իսկ կը մնայ այնպիսիներու բաժինը :

Յաւալին այն է որ , այս ախտէն բռնովորները , քիչերն են որ կրցան ըսթափիլ և ետ դառնալ , իսկ շատերը զոհ գնացին , ինչպէս որ փորձառու մէկը կ'ըսէ , « Այն օրը եղաւ իմ անկումս , երբ առաջին անգամ պարտք առի , առած մը կ'ըսէ » , ստութիւնը պարտուց հետ մէկ անդ լընթանայ » , վասն զի պարտապան մը իւր վճարում մը երկարաձգելու համար միշտ պարտաւորներ եւ ստութիւններ հնարելու կը ստիպուի : Ուրեմն լու է սակաւապետութեամբ ապրիլ , եղածով գոհ լինել , քան թէ փոխառութիւն ընել հակառակ խնայողութեան , լու է երեկոյ առանց ընթրիքի տառիկը ,

քան առաւօտ պարտատէր ելելը :

Ամեն բանէն աւելի հակադրալ առաջ երթոյցող փոխառութիւնն է , և պէտքերը միշտ կը սափպեն շարունակել և առաջ երթալ : Ասան զի աւմեն նոր փոխառութիւն իրեն ետեւէն նոր պէտքեր երեւան կը բերէ , նոր փոխառութիւնը և նոր պէտքերը շղթայի պէս իրարու ածանցած իրարու յաջորդուած այն քան առաջ կերթան , մինչև որ իրենց գործադիրը վերջի յուսահատութեան եւ յետին թշուառութեան կը հասցնեն : Ուրեմն այս հիւանդութեան ենթակայ չըլլալու առաջին պայմանը , առաջին փոխառութիւնը չընելն է . իսկ սկսնելու վերջին տալաշաւը միշտ ապարդիւն եղած է :

Փոխառութիւնը երկու կարգի անձանց համար միայն ներելի է , մինն անոնց , որք բարեւոր գործածութեան եղանակը գիտեն , հարիւրին տասը տոկոսով կ'առնեն և քսան կամ երեսուն կը շահին , որք հետզհետէ թէ պարտքերը և տոկոսները կը վճարեն և թէ իրենց մասնաւոր շահ մը կը մնայ : Այսպէս ալ անոնք ազատ են փոխառութիւն ընելու , որք հասարակաց բարւոյն համար մեծագործութիւններ առաջ կը բերեն և նոցա արդեամբ բն , թէ նոյն պարտքերը կը վճարեն , և թէ իրենց շահերը կը մնայ . և հասարակութիւնը հանգիստ ապահովութիւն մը կ'ունենայ ձեռնարկեալ հաստատութենէն :

Ահա այսպիսի փոխառութիւնները ներելի են , վասն զի շահու միջոցներ են , քան թէ թշուառութեան առիթներ :

Գերութեան շղթայ է փոխառութիւնը այն կարգի անձանց , որք փոխառութեամբ աննպատակ գործերու կը ձեռնարկեն և կամ այս միջոցով ճոխ

փառաւոր ու փարթամ ապրիլ կ'ուզեն, կամ իրենց փառասիրութիւնը գոհացունել կ'ուզեն, և կամ իրենց կիրքերը և հաճոյքները առաջ տանել կ'ուզեն, եւ կամ թէ հանգիստ պերճ և իրենց որովայն պորպարտելու նպատակաւ կը գործեն զայս :

Այսպիսի անձինք լաւ կընեն որ մի նակ իրենց ունեցածովը բաւականանան, գոհ ապրին, եթէ առաջ երթալ կ'ուզեն, թող քիչ մը աւելի աշխատին, իրենց նպատակին հասցունող միջոցին թող սպասեն, այն ժամանակը իրենց նպատակին թող հասնին :

Նախ իրենց հաշիւները թող կարգադրեն, յետոյ իրենց բաղձալի գործերն ձեռնարկեն, թող յիշեն այն խօսքը որ կ'ըսէ. « Այս թուականէն կրնաս իմ պարտքս, որոցմէ իմ բոլոր կենացս մէջ, ո՛չ կրցայ և ո՛չ ալ կրնայի ազատիլ » և յիշեալն խրատ կուտայ, ամենեւին մէկէն ստակ փոխ մի առնէր, վասն զի անով կը նուաստանա զի պարտք մինակ անպատեհութիւն չ'է, այլ աղէտ մի է և տառապանք :

Ուրեմն անոնք որ չ'են ուզեր նշաւատանալ, ուրիշին գերի լինել թշուառ և յուսահատ կեանք մը անցանել, անէծք և նզովք թողուլ իւրեանց ետեւէն, իրենց ընտանիք և զաւակները թշուառ թողուլ, մարդկանց առաջ անպատիւ և արհամարհելի լինիլ, նոքա թող զգուշանան այս անողջանալի հիւանդութենէն : Թող սակաւապետութեամբ ապրին, թող միջոց գտած ժամանակը չը յայլին, ժամանակին և պարագաներուն համաձայն թող ընթանան, չափազանցութենէ զգուշանան : Իրենց վաստակոց մէկ մասը միշտ ապագայի դէպքերուն և պատահարներուն ու ձախորդութեանց հիւանդութեանց նեղ միջոցներուն պահեն : Ապագայի մէջ անտի յոյսեր տածելէ

զգուշանան, իրենց կարողութեան չափով ընթանան, սրպէս զի խնայողութեան ուղիղ կանոններով վարուած լինին և ապագայ չարիքն ալ իրենցմէ հեռու մնայ :

Ապա թէ ո՛չ նոքա միշտ ուրիշներու գերիները հըս հպատակները նշաւատ արարածները պիտի մնան, մանաւանդ վիճակին անասլահով, կեանքնին խռով, միջոցնին թշուառ, միշտ կարօտ միշտ սրտմաշութեան մէջ կը մնան, և որ աւելի անտանելի է, ոմանք իրենք զիրենք դիմովութեան մուրէթեան կը յանձնեն, բանականութիւննին խանգարուած, այլ յայլմէ եղած, շատերը գինէտանց անկիւնները հրապարակներու վրայ իրենցմէ անտեղեակ ո՛չ խօսածնին դիտեն, ո՛չ լսեալ վիճակի մէջ են, կը զառանցեն կը ցնարանեն, հասարակութենէն կը նախադուրս և զուլելի կը դատուին : Շատ անգամ իրենց բոսոր չը դիտեալով պարկեշտ հասարակութեան վնասներ կը հասցունեն հանգստութիւնը կը խանգարեն, ուրկէ կառաջանայ բանտերուն տանջանքներուն մասնուիլը, և անոնցմէ շատերը երբ իրենց գործերու ելք չեն կրնար գտնել, հասարակութենէն երս կը պահեն առամօթոյ, խոյս կ'ուտան հրապարակէն, տան մը անկիւնը կը քաշուին, ո՛չ որ տեսնել չեն ուզեր, ոչ որքի տեսնուիլ չ'են ուզեր, տեսակ մը մաղձերով պաշարուած անքուն անհանգիստ, իրենց հոգեպահիկ կերակուրներէն անգամ կը խորշին շարունակ կը խորշին ու կը մտածեն, սակայն ապարդիւն, զի ժամանակը անցած է, միշտ արգելքներ միշտ դիմահարներ, միշտ անյաջողութիւն ու ձախորդութիւն կ'ելլէ առաջնին, իրաց ելք մը չեն կրնար գտնել որքան առաջ երթան այնքան թշուառութեմ կը հոյին, անյոյս անօգնա

իմն, ըղբղի տկարութիւն մը ևս վրայ հասնելով, կամ հիւանդանոցներու մէկ անկիւնը իւր թշուառ կեանք կը վճարէ, և կամ իւր ընտանեաց քով իւր և իւր ընտանեաց թշուառութիւններուն չը կրնար տոկար, իւր յուսահատ կեանքը անձնասպանութեամբ կը վճռէ, հախառտի աստուածային և մարդկային ամեն օրինաց, և այս եղանակաւ ինքը կը վերջանայ, բայց իւր թողած թշուառութիւնը կը մնայ և կը շարունակէ այդ խղճալեաց վրայ, և գնացողի ետեւէն կ'երթայ անէծք նզովք նախատինք ու արհամարհանք: Ահա իրենց դէմ հասակի մէջ բարեոք չընթացողը և տնտեսութիւնը չը գիտցող և խնայողութեան ետեւէն չը գնացողներուն վիճակը և վախճանը:

Խորին Վարդապետ
Միխիլեան:

ՇՈՒՇԱՆ

Շ Ա Ի Ա Ր Շ Ա Ն Ա Յ

Շարագրեաց

Գ. Վ. Սրբանյութեանց.

Հինգերորդ դարու Հայոց Աղբի քանչելի նահատակութեան հանգէսն, որ անմահացած է Եղիշէ Վարդապետի անմահ գրչաւ և ժամանակ ժամանակ եռանդ ու խանդ աղբած է հայրենասէր ոգիներու և բաղմամբիւ երգաբաններ ու վիպասաններ յերեւան հանած աղբային գրական ասպարիղի վերայ, այս անգամ նոյն բոցավառ եռանդով ողբելորած է Ղլարեգին վարդապետն Սրբանձտեանց, Հայոց Աղբի

գին Շաւարշանայ ծաղիկներէն Շուշան մի ընծայելու, որ հայրենասիրութեան ուղևոր ուղեգրած է, քրիստոնէական ցօղով զուարթացած և Հայ Հայրենեաց արեւով ծաղկած և ուղեւորացած:

Սիրուն է այս Շուշան, վասն զի Հայրենասիրութեան և Ազատութեան հոտ կը բուրէ: Վեղեցիկ է այս Շուշան, վասն զի կը գրաւէ ու կը տանի մեր հոգին ու սիրան այն դարն, որ Հայոց կենդանութեան դարն է, այն դաշտն, որ Հայոց քաջաց նահատակութեան դաշտն է, այն դարաստանն, որ ծաղկալից եղած է ոչ թէ անձրեւաբեր ամպերէն, այլ մեր սուրբ և արիւնաբուղիս վկայից ցանեալ և ցրուեալ սպիտակ սկիւրներէն:

Ով որ զՀայն նոյն դաշտն ու դարաստանն կը տանի, իւր կենդանութեան վայրն կը տանի, և ով որ կենդանութիւն կը սիրէ, պէտք է որ նոյն դաշտէն ծաղիկ մը հոտոտէ, այսօր Վարդ, վաղիւն Շուշան, ապա Մանիշակ, ապա Բալասան, և այլն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳԻՄԱԿԱՆՔ

Յունաց նորնոր Պատրիարքն Սուրբ Յարութեան Աշխարհամտորան Տաճարին մէջ հանգիստալէս Եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ, և օթն եպիսկոպոսաց ձեռք, ի ներկայութեան եկեղեցական և աշխարհական խումն բաղմունութեան:

Ձեռնադրութենէն զինի սլաշտօնական այցելութիւններն սկսան, և այժմ Պատրիարքական վարչութեանն նորոգ

ձեւ տալով և նոր ժողովներ կազմելով
կը շարունակէ իւր մեծ պաշտօնն : Քա-
ղաքացիք, որ Վանուց միաբանութեան
հետ գժտութեան մէջ էին , նորա եւս
հաշտուեցան և այժմ կը տիրէ խաղա-
ղութիւնն :

Սոյն հաշտութեան առթիւ Նո-
րնոր Պատրիարքն Քաղաքացւոց
Պէտէլիէի տուրքն վճարեց Տերու-
թեան , մօտ հազար Օսմանեան ոսկի :
Այնպէս կը խօսուի որպէս թէ սոյն
գումարն Պատրիարքն իւր քսակէն վը-
ճարած է :

Մուացանք ասել , որ տեղւոյս Ռու-
սաց Հիւպատոսարանն ու Հոգեւորաւ
կանութիւնն եւս հաշտուեցան Յու-
նաց Միաբանութեան հետ և այժմ
ինչպէս որ Նորնոր Պատրիարքի ա-
նուն կը յիշուի Ռուսաց Եկեղեցւոյն
մէջ , նոյնպէս և Ռուսաց կայսեր ա-
նունն Յունաց Եկեղեցւոյն մէջ . սոյն
յիշատակութիւններն երկու տարիէն
ի վեր գաղտնած էին գժտութեան
պատճառաւ :

— Քաղաքիս ուրուկներն (միակին-
ներն) որոց համար Տերութիւնն քա-
ղաքէն արտաքոյ յատուկ բնակարան
չինած էր և ցարդ չէին ուղեր իրենց
հին տեղն թողուլ , որ մեր Վանուց կա-
լուածներուն մէջն էր , ներկայ ամսոյս
մէջ Վսեմ Փաշայի ազգու միջամտու-
թեամբ տեղափոխուեցան և այժմ քա-
ղաքէն արտաքոյ կը բնակին , Տերու-

թեան կողմէն , իբրև ողորմութիւն , ու
տեստ եւս ընդունելով :

Բոլոր քաղաքը երախտապարտ է
այս մասին Վսեմ Փաշային , որ այս
կնճռալեց գործը ամենայն խոհեմու-
թեամբ և խաղաղութեամբ ՚ի գլուխ
հանեց :

— Թէև ՚ի Յոսպէ և ՚ի Երուսա-
ղէմ քօլէրայի նշան ամենեւին չ'երե-
ւիր , բայց քաղաքական Վարչութիւնն
սկսած է ամեն կարեւոր զգուշութիւն
ներ ձեռք առնուլ ՚ի մասին մաքրու-
թեան և բանջարեղինաց ու մրգեղե-
նաց անվնասահարութեան :

Այլ լսուի թէ Գամասիոսի մէջ քօ-
լերայի դէպքերն նուազած են արդէն ,
և յոյս կայ որ քանի մի մերձաւոր քա-
ղաքներու մէջ եւս կը նուազին և ժո-
ղովուրդն կ'ազատի տագնապէ և մտա-
տանջութենէ :

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

(Տէ՛ս Բէ՛ 6 նախորդ Սէօնի :)

Երե՛ս	Սի՛աւ	Ո՛ւղէլ
126	բրդունճները	բրդունքները
128	խէղճ	խեղճի
129	անձրեւոյ	արծուոյ
131	բռնաւորութիւնը	բանականութիւնը
133	հաւանական	գաղանական ,

	ՎԵՆ	ՓԵՆ
Հեղերէն խոշորագիր. Տպեալ 1869.		30
Հենրիկոս եւ Մարիամ. Տպեալ 1870.	2	20
Հրահանգ սիրոյ, դործ Մարեգեան Յովսէփ վարժապետի. Տպ. 1870.	2	
Ղ երուբնա Երեսացի, եւ Եսայի կաթողիկոս Աղուանից. Տպեալ 1868.	3	
Ճաշոց դիրք. Տպեալ 1873.	300	
Ճառ հաղորդութեան. Տպեալ 1860.	4	
Ճառ դպրոցական, երկու փոքր տետրակներ. Տպեալ 1863 եւ միւսը՝ 1867.		30
Ճարտասանութիւն առ ձեռն. աշխատասիրեաց Եղիաշար Մուրատեան.	3	
Մատենագրութիւն նախնեաց. Տպեալ 1856.	6	
Մատթէոս Ուռհայեցի, դործ նախնեաց ժի դարու. Տպեալ 1869.	14	
Մեկնութիւն Եփեսացւոց. Տպեալ 1850.	25	
Մեկնութիւն յայտնութեան. Ներսիսի Լամբրոնացւոյ. Տպեալ 1855.	10	
Միկայիլի Ասուրոյ Ժամանակագրութիւն, դործ ժի դար. Տպեալ 1871.	16	
—Նոյնը՝ ուրիշ գրչագրով բաղադրուած փոքր ինչ տարբերութեամբ.	12	
Յովհաննէս կաթողիկոս, սրտանութիւն Հայոց, դործ նախնեաց Թ. դարու.	10	
Յովսէփ դեղեցիկ. Տպեալ 1849.	10	
Նարեկ. աղօթեամատոյց Ս. Հօրն մերոյ գրիգորի Նարեկացւոյ. Տպ. 1868.	12	
Նար Բնիկեցարան, Տպեալ 1868.	5	
Ողբերգութիւն 'ի մեծն Ներսէս. Տպեալ 1863.	4	
Ուխտ հայրենասիրի. Բ. Տպ. 1874.	4	
Ուսումն քարուց. Տպեալ 1857.	18	
Ուսումն տրամաբանութեան, Տպեալ 1869.	3	
Պատմութիւն Ս. Գրոց. Տպեալ 1867.	8	
Պատմութիւն նոր Կրտսերանի, Տպեալ 1872.	7	
Պատմութիւն Ս. Երուսաղեմի, քաղուածոյ թարգմանութեամբ. Տպ. 1872.	5	
Պատմութիւն Երուսաղեմի, աշխատասիրեաց Խորեն վարդապետ. (")	8	
Պատմութիւն Ս. Լուսաւորչի. Տպեալ 1867.	4	
Պատմութիւն Լէնկթիմուրայ. Տպեալ 1873.	10	
Պատմութիւն Հայոց. Տպեալ 1870.	6	
Պատմութիւն բաղայական. Տպեալ 1872.	7	
Պատմութիւն Հայաստանեայց, առաքելական Ս. Եփեղեցւոյ. Տպեալ 1872.	16	
Պատմութիւն երկամեայ պատգիտութիւն 'ի Հասկէստան, Տպեալ 1871.	20	
—Նոյնը՝ Գաղղիարէն լեզուաւ.	20	
Սարգիս խոշորագիր, այլ եւ այլ անբաժնաւ տպուած.	10	
—Նոյնը՝ մեծ գիրքով	6	
—Նոյնը միջակ՝ գաղղիներու համար. Տպեալ 1873.	6	
Նոյնը՝ փոքր գիրքով եւ մանր գրով.	3	
Սիւն օրագիր, կազմեալ 1866էն մինչեւ 1873. աշխարհիկ լեզուաւ.	40	
Ստորագրութիւն Երուսաղեմի, Տպեալ 1859. (")	4	
Վարժութիւն վախտաց մանկանց. Տպեալ 1868.	6	
Տանկիլ տեղագրութիւն Երուսաղեմի. Տպեալ 1855. (")	3	
Տարեր. քանաստասիրութեան. Տպեալ 1852. (")	6	
Տեսչութիւն հովուական. Տպեալ 1856. (")	8	
Տրամաբանութիւն, Պատուելի Գրիգորի Փէշտիմալեան. Տպեալ 1855. (")	18	
Տօնացոյց. Տպեալ 1868.	10	
Վերական, հին սեւով. Տպեալ 1872.		20
Վերական Գաղղիներէն լեզուի. Տպեալ 1871.		20
Վերականութիւն Հայերէն լեզուի. Տպեալ 1870.	2	
Վերականութիւն Գաղղիներէն լեզուի. Տպեալ 1869.	4	
Վերականութիւն Գաղղիներէն լեզուի. Տպեալ 1869.	3	
Վրիտանիական համառօտ, Հայերէն եւ Արաբերէն լեզուաւ, Տպ. 1870.	2	
Որացոյց եւ գուշակութիւնք օգոց.	1	

ՅԱՆԿ

Յ ՈՒԼԻՍ

Ծաղկաբաղ Ամերիքական. Յափշտակուած զէնքեր	145_152
Ծաղկաբաղ Բրիտանական. Նախախնամութեան փայ վստահութիւն	153
Տէրը պիտի հազայ	154
Անտալ Առաջնորդ	155
Ճշմարիտ եղեր	156
Նամակ. Առ. Պ. Ս. Մ.	157_159
Կիրառութիւն ժամանակի	159_163
Խնայողութիւն	163_167
Շուշան Շաւարշանայ	167
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ	167_168
Վրիպակ	168

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Սիօնը ամէն ամիս կը հրատարակուի 24 երեսէ բաղկացեալ մ'կուկէս ութածալ թղթով :
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մէծիտիյէ, հանգերօ՞ ճանապարհի ծախքովը կանխիկ վճարել :
- Գ. Զատ տետրակ առնել սւգողը, պէտք է ամեն մէկ տետրին շոյս դա. հեկան վճարէ :